

~~PANDEMI~~ MOTSTAND

#1

LATIN
AMERIKA

Årgang 27 – mai 2021
Latin-Amerikagruppene i Norge

INNHOOLD

Leder	3
Utdanningskrise i Latin-Amerika - en tapt generasjon	4
Håp for etablering av en ny internasjonal skole for feminister	8
Urfolk tar tak mot pandemien	10
Ut med krisa - inn med grasrota	14
Forsynt på eit skakkøyrtd matsystem?	20
Solidaritet i praksis i pandemitid	22
Undertrykkelsen av mapuchefolket	24
Et lappeteppe av solidaritetshistorier	26
Covid-19 og kampen mot nyliberalisme	30
Fra sosial protest til politisk kamp - en horisont av håp i Latin-Amerika	34
Valget av nyliberalisme i Ecuador	38
Intervju med tidligere FARC-soldat Boris Guevara	40
Zapatistenes karavane til Europa	42
Femicidio - frem i folks bevissthet	45
Malku - Dignidad	46
Cine Latino 2021	47

Forsidefoto: Studenter fra União Nacional dos Estudantes (UNE) demonstrerer i São Paulo, mars 2021. Foto: Guilherme Gandolfi, Fotos públicas.

Vil du skrive for oss?

Har du en ide til en artikkel, bildeserie eller et tema vi bør ta opp? Vi tar gjerne imot reportasjer, kulturanbefalinger, kommentarer, debattinnlegg og andre ting med Latin-Amerikatemata.

LEDER: MOTSTAND I PANDEMIENS TID

TEKST: REDAKSJONEN

Vi er inne i det andre året av en pandemi som har slått beina under mange av oss. Få innbilte seg nok i fjor vår at situasjonen skulle bli så alvorlig og langvarig. Daglig har vi fått oppdaterte smitte- og dødstall fra alle kommuner i Norge, og fra andre land ansett som verdige en plass i norske medier. Med disse tallene konstant til stede i bevisstheten, kan en spørre seg hva mediene mener er viktig nok til å telles. Hvorfor telles ikke kvinner som blir drept fordi de er kvinner, et fenomen så utbredt i Latin-Amerika at det har fått et eget navn, **femicidio**? Hvorfor nevnes ikke menneskerettighetsforkjemperne som forfølges og drepes på grunn av sitt politiske arbeid? Hva med småbønder og urfolk som mister territoriene sine på grunn av landran eller naturødeleggelser som følge av aktivitetene til internasjonale selskaper? Hvorfor begynte vi å telle nå, og ikke tidligere?

Pandemien har gjort behovet for en dypere systemkritikk og organisert motstand mot urettferdighet tydeligere. Det ble tidlig ropt varsko om økte økonomiske forskjeller, mer vold i hjemmet, og forverret psykisk helse. Store strukturelle problemer som var der fra før, men som har blitt forsterka under pandemien. Vi vil ikke tilbake til normalen, fordi normalen var problemet, noe de mange latinamerikanske aktivistene som mobiliserer mot og til tross for pandemiens negative konsekvenser, vet altfor godt. Hvordan kan vi tillate at boligeiere, store selskaper og aksjespekulanter tjener seg enda rikere, mens vanlige folk får det vanskeligere? Det har nærmest blitt en naturlov at en kommer ut av kriser med større forskjeller mellom folk. Kriser er som føde for kapitalismen, og muliggjør at eliten karrer til seg enda mer. I en verden hvor nyliberalistisk og ekstraktivistisk kapitalisme er det dominerende systemet, gjensidig næret av patriarkalske og rasistiske strukturer, er ikke menneskeliv og naturen lenger mye verdt.

Helt på tampen av arbeidet med dette nummeret, søndag 11. april, var det planlagt valg i Chile, Ecuador og Peru.

Valget av en grunnlovgivende forsamling i Chile ble i siste liten utsatt til mai på grunn av kraftig smitteøkning i landet. I Ecuador fikk den konservative bankmannen Guillermo Lasso en overraskende seier i presidentvalget, og i Peru gikk en venstreorientert lærer og fagforeningsmann og en kandidat fra ytre høyre videre til neste valgrunde. Uansett valgresultat vil vinnerne måtte håndtere pandemi, økonomisk krise og misnøye med tradisjonelle politikere.

Selv om sosial nedstenging har vært et hinder for politisk organisering, har sosiale bevegelser og aktivister i Latin-Amerika fortsatt å gjøre motstand. Årets første utgave av LatinAmerika setter fokus på et knippe av disse aktivistene som mobiliserer til tross for portforbud, høye smittetall, og samfunn i knestående. De som kjemper og mobiliserer i dag, og som har stått i sine kamper under krisa, gjorde det samme før mars i fjor. For mange er ikke kampen et valg - de kan ikke være 'aktivist' på tirsdager og fredager, og ellers leve 'et normalt liv'. For mange av dem er livet motstand, fordi livet selv trues av gruvedrift som forurenser drikkevannet; selskaper som hugger ned regnskogen de lever i; patriarkalsk vold institusjonalisert i staten, kirka, og i sosiale relasjoner; eller rasistiske strukturer som undertrykker og umuliggjør utøvelsen av deres rettmessige språk og kultur.

I dette bladet kan du lese om MSTs arbeid med matsuverenitet i Brasil, feministisk skoloring i pandemitid, mapuchenes kamp i Chile, honduranske urfolk som organiserer egne løsninger for å beskytte seg mot pandemien og konsekvensene av to nylige orkaner, zapatistenes planlagte reise til Europa sommeren 2021, og mye mer. Vi håper disse historiene om aktivistene i Latin-Amerika kan inspirere og vise at det finnes en vei ut av krisa så lenge vi står sammen i solidaritetens navn.

God lesning!
Redaksjonen

UTDANNINGSKRISE I LATIN-AMERIKA – EN TAPT GENERASJON?

Pandemiens inntog forårsaket historiske utfordringer i skolegang og utdanning verden over. Colombianske skoleelever har ikke kunnet møte klassekameratene siden mars 2020, da skolene stengte ned i likhet med resten av samfunnet. Et år seinere har skolene så vidt begynt å åpne igjen, men det er langt igjen til en normal skolehverdag. Utfordringene er store og kan bety varig skade for elevenes utdanning. FN advarer om at regionen nå står overfor den største utdanningskrisen i moderne tid.

Tekst: Lene Aure Hansen

Statistikk fra UNESCO viser at COVID-19 har ført til større ulikheter i Latin-Amerika. Dette er urovekkende da regionen lenge før pandemien var preget av ekstreme sosioøkonomiske forskjeller. Samtidig rapporterer UNICEF om at Latin-Amerika og Karibia er den regionen i verden som er hardest rammet av skolenedstenginger grunnet COVID-19. Mens resten av verden i gjennomsnitt har mistet 40 dager med undervisning, er det tilsvarende tallet for Latin-Amerika 170 dager, noe som ifølge FN-organisasjonen kan ha svært ødeleggende konsekvenser for skoleelevenes læring og velferd. Ekspertene frykter de langsiktige samfunnsøkonomiske konsekvensene av at barn fra sårbare familier dropper ut av skolen for å finne arbeid.

Den verste utdanningskrisen i moderne tid

Latin-Amerika og Karibia har lenge vært kjent for å være den regionen i verden med størst ulikhet mellom fattige og rike. Mens de 10 prosent rikeste har 30 prosent av den totale inntekten, sitter de 20 prosent fattigste kun igjen med seks prosent. Disse ulikhetene

gjenspeiler seg i stor grad i utdanningssystemet. Kun halvparten av de latinamerikanske 15-åringene oppnår et minimumsnivå i leseferdigheter. Elever fra de 20 prosent rikeste familiene, har fem ganger høyere sannsynlighet for å gjennomføre videregående utdanning, enn de 20 prosent fattigste. Ulikhetene i utdanning følger ikke bare økonomiske klaseskiller, men også sårbare grupper, som migranter, urfolk, etniske minoriteter og mennesker med nedsatt funksjonsevne. Ett år etter at COVID-19 stengte ned store deler av Latin-Amerika, har det blitt klart at pandemien er i ferd med å forsterke ulikhetene ytterligere. Det er de fattigste og mest sårbare, som rammes hardest av den økonomiske krisen i kjølvannet av pandemien. I løpet av det siste året har de 20 prosent fattigste mistet 42 prosent av inntekten sin som følge av pandemien.

«I dag står 114 millioner elever, 80 prosent av alle skoleelever i regionen, uten tilgang til fysisk skoleundervisning. Det er det desidert høyeste tallet i verden.»

Til sammenligning har de 20 prosent rikeste kun fått inntektene redusert med sju prosent. Situasjonen er imidlertid mest bekymringsfull for barn og unge. Siden pandemien startet har tilgangen til utdanning forverret seg, spesielt prekært har dette vært for de utsatte gruppe-

På grunn av strenge smittevernregler kan maks fem elever pr. klasse være tilstede om gangen på skolen.

ne. I dag står 114 millioner elever, 80 prosent av alle skoleelever i regionen, uten tilgang til fysisk skoleundervisning. Det er det desidert høyeste tallet i verden. Latinamerikanske elever har mistet fire ganger så mange skoledager enn elever i resten av verden. Kun sju land i regionen har gjenåpnet skolene fullstendig, mens resten av landene fortsatt holder skoler helt eller delvis stengt. Samtidig viser undersøkelser at en tredjedel av elevene i regionen får fjernundervisning av dårlig kvalitet. Mens tre av fire barn på private skoler har tilgang til hjemmeundervisning av tilfredsstillende kvalitet, gjelder dette bare en av to som går på offentlige skoler. Dette gir grunn til pessimisme.

UNICEF advarer om at en hel generasjon er i ferd med å få ødelagt skolegangen sin på grunn av pandemien. Nedstengingen av skoler har ifølge organisasjonen katastrofale konsekvenser for elevenes læringsutbytte, fysiske og mentale helse, samt deres fremtidsutsikter. For hver dag skolene holdes stengt øker risikoen for at de mest sårbare barna aldri vender tilbake. Det kan dreie seg om så mange som 3 millioner barn. Beregninger fra UNICEF viser at dette kan koste regionen mer enn 1,3 milliarder dollar, i form av tapte fremtidige inntekter for barna som har mistet formell utdanning. Det er derfor helt essensielt at skolene åpner så fort det lar seg gjøre.

Gradvis gjenåpning

Colombia er det landet i Latin-Amerika med høyest snittetall etter Brasil, og landet går nå inn i den tredje smittebølgen med påfølgende restriksjoner. De fleste av landets skoler har

vært stengt siden pandemien startet i mars 2021, og undersøkelser viser at ca. 10 prosent av landets elever ikke har deltatt i noen form for undervisning det siste året.

Mayra Inez Ortiz Mendoza jobber som lærer ved El Colegio Pantaleon Gaitan Perez, en offentlig barneskole i den sørøstlige bydelen San Cristóbal i den colombianske hovedstaden. Bydelen San Cristóbal er fattig og flertallet av befolkningen tilhører arbeiderklassen og de laveste inntektsgruppene. Mayra underviser på barnetrinnet, og er kontaktlærer for en klasse med 35 elever. Det siste året har hun knapt sett elevene sine.

– Skolen stengte i mars 2020 da hele samfunnet gikk i lockdown for å stoppe smittespredningen. Først i midten av februar i år har vi startet en gradvis gjenåpning. Siden klasserommene på skolen er små, og elevene vanligvis sitter trangt, har vi ikke kunnet åpne for alle elevene på en gang. Av hensyn til smittevern og krav om avstand, kan bare 4-5 elever være i klasserommene samtidig. Elevene veksler mellom frammøte på skolen og hjemmeundervisning, dette betyr i praksis at hver elev møter på skolen én dag annenhver uke, sier Mayra.

Kombinasjonen av fysisk frammøte på skolen og hjemmeundervisning, er modellen den colombianske utdanningsministeren Maria Victoria Angula, har anbefalt for skolene på nasjonalt plan. Hun har møtt sterk kritikk fra lærernes fagforeninger, som hevder at en gjenåpning av skolene ikke er forsvarlig, så lenge flertallet av landets offentlige skoler ikke har

«Å sikre tilstrekkelige økonomiske ressurser til offentlig utdanning i vanskelige økonomiske tider, bør prioriteres høyt av de latinamerikanske landene i tida som kommer.»

Mayra Ortiz og lærerkollega.

den nødvendige infrastrukturen for å overholde kravene om smittevern. Mange offentlige skolebygninger preges av dårlig vedlikehold, for små arealer i forhold til antall elever, og mangler dessuten ventilasjon, toaletter og tilgang til håndvasker.

– Mange offentlige skoler holder på å falle sammen, og er på ingen måte rustet til å ta imot elever på en trygg måte med tanke på smittevern. Lærerne krever at regjeringen bevilger midler til å oppruste skolene og investerer i infrastruktur, slik at elever får trygge skoleveier og bedre tilgang til internett og PCer i hele landet, sier Mayra, og legger til at hun imidlertid frykter at den økonomiske krisen som følge av pandemien, vil føre til enda mindre penger til utdanning enn før.

Når det vil være aktuelt å åpne skolene for fullt igjen, er uvisst. Det viktigste kravet til lærerne, er at alle lærere blir vaksinert før de må tilbake til fysisk undervisning på skolene. Vaksinasjonen av befolkningen har så vidt startet, og man regner ikke med at lærere vil bli vaksinert før etter sommeren. Det betyr at hjemmeskole fortsatt vil være en realitet frem til 2022, noe som er bekymringsfullt med tanke på at undersøkelser viser at 3,5 prosent av elevene på landsbasis ikke har deltatt i noen form for undervisningsaktiviteter siden skolene stengte.

Hjemmeundervisning

Når flertallet av elever verken har PC eller internett hjemme, hvordan organiserer man egentlig hjemmeskole?

– Vel, det korte svaret er dedikerte lærere og WhatsApp, ler Mayra. Lærerne utarbeider jevnlig undervisningspakker med forklaringer av fagstoff og hjemmeoppgaver til elevene. Undervisningspakkene blir kopiert og distribuert til foreldrene. I tillegg spiller lærerne inn muntlige forklaringer til fagstoffet på lydfiler, som blir sendt til foreldrenes mobiltelefoner.

– All kommunikasjon mellom meg og elevene går via WhatsApp. Elevene sender både svar

på oppgaver og spørsmål de har via denne kanalen, forteller Mayra.

Mobilapper har vært det viktigste verktøyet i hjemmeundervisningen under pandemien også på nasjonalt plan. Undersøkelse viser at hele 73,6 prosent av elever har brukt mobilapper i læringsarbeidet det siste året. Selv om undervisning via mobilapper ikke kan erstatte ansikt-til-ansikt undervisning, mener Mayra det er positive erfaringer fra året med hjemmeskole.

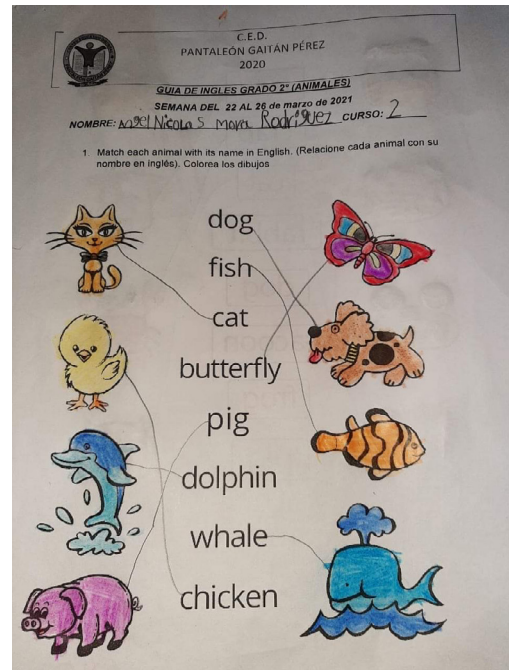
– Mitt inntrykk er at elevene legger mye arbeid i oppgavene de sender inn, og foreldrene følger opp barnas skolearbeid mye mer enn før, og det gir seg utslag på resultatene, sier hun, og roser foreldrene som midt i økonomiske problemer og diverse strøjobber, tar seg tid til å følge opp barnas hjemmearbeid og sørge for at det blir levert innen fastlagte frister. Likevel medgir hun at kvaliteten på undervisningen på langt nær er like god som ordinær undervisning med fysisk oppmøte. Spesielt er det utfordrende å vurdere hva elevene faktisk har lært. Erfaringene fra det siste året viser dessuten at den offentlige skolen ligger langt tilbake når det gjelder IKT og digitale læringsressurser.

– Barn fra fattige familier kommer dårligere ut sammenlignet med barn fra familier med høyere inntekter, og som har råd til å ha barna sine i private skoler. Der har elevene tilgang til PC og internett, og får digital undervisning hver dag. Det er ingen tvil om at hjemmeskolen fungerer mye bedre for barn fra mer velstående familier, enn barn fra lavinntektsfamilier.

Bekymringen deles langt på vei av CEPAL (FNs økonomiske kommisjon for Latin-Amerika og Karibia), som peker på at skolenedstegningen kan forsterke de allerede eksisterende forskjellene mellom elever i sårbare situasjoner og elever fra ressurssterke familier, i form av læringsutbytte, progresjon og gjennomføring av utdanning. Å sikre tilstrekkelige økonomiske ressurser til offentlig utdanning i vanskelige økonomiske tider, bør derfor prioriteres høyt av de latinamerikanske landene i tida som kommer.

Økende fattigdom

Mayra forteller videre at mange av familiene til elevene hennes er hardt rammet av den sosiale nedstengingen. Da restauranter, butikker og byggeprosjekter måtte stenge på grunn av pandemien, ble mange arbeidsløse og tvunget ut i uformell sektor, og dermed usikre, lavtlønte jobber.

– Mange familier sliter økonomisk som følge av pandemien. Den økonomiske krisestøtten på ca. 200 000 pesos i måneden, som var lovet fra regjeringen, har ikke blitt utbetalt. Folk gjør hva som helst for å få endene til å møtes og skaffe mat på bordet, forteller hun. Nasjonale undersøkelser bekrefter at pandemien har forverret økonomien til flertallet av colombianerne. 2,4 millioner av colombianske husholdninger oppgir at de ikke har råd til tre måltider om dagen, og det er 1,6 millioner flere enn før pandemien. En større andel av befolkningen lever under fattigdomsgrensa og har ikke midler til å dekke grunnleggende behov.

Heldigvis finnes det noen ordninger for å hjelpe barnefamilier, som nå sliter med å gi barna tilstrekkelig mat. I Bogotá mottar familier med barn i den offentlige skolen matbonger, som kan løses ut i matbutikker, og sikre barna et måltid om dagen som erstatning for skolematen.

Mayra har så langt ikke erfart at elever slutter i skolen pga. nedstengingen. Hun peker på at risikoen for frafall er høyere blant ungdomsskoleelever, fordi de ofte må arbeide for å hjelpe familien med å skaffe inntekter.

Mer ressurser til utdanning

Stengte skoler betyr ikke bare at elever mister utdanning. Uten en strukturert skolehverdag, mister de også gode daglige rutiner og muligheten til å være sosiale med venner. I tillegg betyr stengte skoler økt risiko for at barna blir offer for barnearbeid, trafficking, misbruk og vold.

T.v: Lekser og hjemmearbeid tas bilde av og sendes til faglærer via WhatsApp.

T.h: Flertallet av colombianske skoleelever har hatt hjemmeskole siden pandemien brøt ut i mars 2020.

Kildeliste:

IDB-UNESCO: Gaps in education systems will be exacerbated if education is not prioritized within pandemic response plans

Unicef: América Latina y el Caribe impactados por cierre de escuelas | Voice of America - Spanish (vozdeamerica.com)

Unesco alerta sobre desigualdad educativa en América Latina | Noticias | teleSUR (telesurtv.net)

Education on hold | UNICEF Latin America and Caribbean

Global education monitoring report, 2020, Latin America and the Caribbean: inclusion and education: all means all, key messages and recommendations - UNESCO Digital Library Encuesta Pulso Social (dane.gov.co)

La CEPAL y la UNESCO publican documento que analiza los desafíos para la educación que ha traído la pandemia en América Latina y el Caribe | Comunicado de prensa | Comisión Económica para América Latina y el Caribe

Latin America: COVID-19 cases by country | Statista

Dane: 2,4 millones de hogares ya no comen tres veces al día en Colombia | Economía | Portafolio

Latin America's True Disaster May Be 2021 (americasquarterly.org)

URFOLK TAR TAK MOT PANDEMIEN

Foto over: Miriam Miranda leder garifuna-organisasjonen Ofraneh, som er en av samarbeidspartnerne til Norsk Folkehjelp. Hun har mottatt mange drapstrusler på grunn av sitt engasjement for å forsvare garifunaenes territorium, kultur og politiske rettigheter.

Da koronapandemien traff Honduras var landet allerede i krise. Ulikhetskrise, miljøkrise, og styringskrise. Noen måneder senere slo to orkaner inn over landet og førte til massive ødeleggelser. Regjeringen har ikke tatt vare på befolkningen, spesielt ikke allerede utsatte grupper. Garifunafolket tok i bruk tradisjonell kunnskap og organisering av samfunnet for å beskytte seg mot Covid19, noe som også fikk en overraskende tilleggseffekt med fornyet interesse for urfolkstradisjoner blant unge.

Tekst og foto: Mona Wærnes

Pandemi og to orkaner

Da verden ble kastet ut i den største akutte globale krisen i vår levetid, var Honduras på ingen måte rustet til å håndtere den. Helsesystemet var på randen, og 9 av 10 av innbyggere hadde ikke helseforsikring. Det ble tidlig klart at staten ikke ville klare å begrense smitte, behandle syke og langt mindre håndtere en epidemi. At 900 leger nektet å gå på jobb noen uker inn i pandemien fordi sykehusene og helsesentrene ikke hadde nok smittevern-utstyr illustrerer langt på vei statens manglen- de evne til å møte pandemien.

Da landet stengte ned, stengte også forsynin- gene til distriktene i stor grad ned. Mange om- råder fikk rett og slett ikke inn nok varer, og mat og medisiner ble en mangelvare, samtidig som småbøndene ikke fikk fraktet produktene sine ut til salg.

Som om dette ikke var nok, ble Honduras på nytt lammet på tampen av fjoråret. Mens medienes øyne var rettet mot valget i USA i november traff de kraftigste orkanene siden 2006 den karibiske kysten av Mellom-Ameri- ka. Orkanene ETA og IOTA kom med enorme

nedbørsmengder og førte til flom og massive ødeleggelser. Hundretusenvis av mennesker måtte i all hast evakuere, og noen rakk ikke å komme seg ut før huset var fylt med vann eller tatt av jordskred.

Folk forteller at det lille som var av hjelp utenfra ofte aldri kom fram, fordi hjelpeorga- nisasjonene aldri kom videre forbi uendelige mengder med trengende som hadde søkt sikkerhet fra vannmassene på motorveiene inn i de verst rammede områdene. I enkelte bygder satt folk på takene sine i ukesvis uten å få hjelp. Det var de lokale organisasjonene som holdt folk i live. Urfolkene ved Karibie- kysten tok båtene sine opp elvene for å hjelpe sine brødre og søstre på bondelandet rammet av elveflommene. Små loka- le organisasjoner lagde provisoriske herberger på kontoret sitt eller på skoleringsentrene sine, og de få som ikke hadde mistet husene sine stilte dem til disposisjon. De samlet inn pen- ger, mat og medisiner og delte ut til de som hadde mistet alt. Dette er folk som selv hadde mistet alt av avlinger og hadde hus fylt med gjørme eller ingen hus i det hele tatt.

Noen områder ble spesielt hardt rammet og i Suladalen melder småbruksorganisasjonen CNTC at deres medlemmer har mistet 95% av sine avlinger inkludert frukttrær, korn, husdyr, og fisk på grunn av flommen. Mange småbru- kere hadde gjeld på jorda si. Nesten alle har mistet både hjem og alle eiendeler.

Mange av de flomrammede har fortsatt ikke fått noen som helst hjelp fra myndighetene, og mange har de siste månedene sett seg nødt til å ta beina fatt og gå nordover mot USA for å kunne overleve.

Urfolk tar saken i egne hender

Som motsvar til en handlingslammet regje- ring, måtte folk selv finne opp koronatiltak og krisepakker som fungerte. Organiserte småbønder, kvinner, urfolk og fagforeninger og andre grasrotorganisasjoner tok tak når regjeringa ikke var i stand til det. De laget bevisstgjøringskampanjer om covid-19 og smittevern på radio og i sosiale medier, og in- viterte lytterne inn til diskusjoner om temaet. Dette var kanaler folk stolte på i lokalsamfun- nene sine. Enkelte gjennomførte kampanjer for matsikkerhet der de oppfordret bønder til å prioritere matproduksjon på åkrene sine, og gikk i front for å så næringsrike planter til neste sesong.

«Som motsvar til en handlings- lammet regjering, måtte folk selv finne opp koronatiltak og krisepakker som fungerte.»

Mange organisasjo- ner som vanligvis jobber med skolering, opplysningsarbeid, politisk motstands- kamp og organise- ring, la om arbeidet

sitt og samlet inn og delte ut mat og smitte- vernutstyr i lokalsamfunnene. Et eksempel på dette er garifunafolket på Karibia-kysten som med sin organisasjon Ofraneh (Organización Fraternal Negra Hondureña) satte i gang lokal produksjon av munnbind, samt forebygging og informasjonskampanjer. I tillegg laget de helt nye, lokale helsesystemer innad i sine lokalsamfunn.

Garifunaene laget egne vaktordninger ved inngangen til landsbyene for å hindre smitte i å komme inn og slippe ut fra deres områder. Videre opprettet de et system med lokale «helsevakter» bestående av 10-20 ungdom i hvert lokalsamfunn som gikk fra dør til dør for å opplyse folk om smittevern, dele ut smittevernutstyr, sørge for at karantene- reglene ble håndhevet og identifisere syke mennesker, ikke bare på grunn av covid-19. I forlengelse av dette opprettet også garifuna-

Foto t.v: Landsbybrygget som styrker immunforsvaret lages i store fellesgryter og består av lokalproduserte planter og urter. Naturmedisinen har blitt populær også utenfor garifunaenes territorer.

Foto t.h: Garifunakvinner er samlet til seminar (rett før koronapandemien) om kjønn og likestilling, lokal produksjon, levesett og barneoppdragelse. Skolering er viktig for Ofranehs kamp.

ne helsesentre i 36 i lokalsamfunn, et helt nytt konsept/system i lokalsamfunnene deres. Her tar de imot syke og gir grunnleggende helsebehandling.

Som en del av rollen som helsevakter lærte de frivillige ungdommene å samle inn lokalt produsert mat som de delte ut til de som trengte. De fikk opplæring i å så, sanke og dyrke lokale urter for å lage et landsbybrygg, en naturmedisin som styrker immunforsvaret. Oppskriften for dette brygget er ikke bare en oppskrift, men mer som en manual som forklarer hele prosessen med hvordan man dyrker ingrediensene lokalt, fra det å så frø, få det til å gro, og høste inn og tilberede urtene. Denne naturmedisinen bygget på gammel urfolkskunnskap og tradisjon har blitt så populær at denne manualen ble tatt i bruk på alle helsesentrene,

og via sosiale nettverk har den også spredt seg og slått an i byene og blant den honduranske befolkningen som helhet.

På denne måten har den yngre generasjonen garifunaer fått en økt interesse, forståelse og kunnskap for lokal, tradisjonell mat- og medisinproduksjon, som kan bære videre tradisjoner som utgjør bindevev i deres identitet som urfolk. Samtidig som Ofraneh og garifunaene har gjennomført dette har de ikke mistet sine historiske mål som organisasjon og folk. Miriam Miranda leder organisasjonen Ofraneh, som også før pandemien har kjempet for garifunaenes rettigheter som urfolk, og for retten til å forvalte ressursene som de har krav på. Miranda kobler miljøkrisen og koronapandemien:

Kokosnøttene ligger og venter på å spire. Disse skal bli nye kokospalmer som skal brukes i lokal kokosproduksjon.

– Pandemien viser oss at dette er en systemkrise, som griper like ødeleggende inn i nord som i sør. Det er på grunn av denne rovdriften naturen er blitt ødelagt. Ofraneh og lokalsamfunnene har lenge sett behovet for å se helse og urfolkstradisjoner i sammenheng. For ett år siden, rett før pandemien brøt ut, forklarte Miriam Miranda hvordan de jobbet for å gjenoppbygge garifunasamfunnene etter å ha tatt tilbake jord de rettmessig har krav på.

– Det å bygge opp et samfunn igjen innebærer mer enn å sette opp noen hus og plante kokospalmer. Vi må også jobbe med bevisstgjøring om hva det vil si å være garífuna. Nå konsentrerer vi oss i stor grad om ren og naturlig mat. Vi har mistet mye av vår matkultur og kunnskap om hva som er bra for kroppen og bra for jorda. Unge mennesker kjøper ferdigprodusert mat, som inneholder mye sukker, konserveringsmidler, sprøytestoffer og annet som ikke er bra for dem. Vi ønsker at unge skal lære seg å dyrke mat og få et variert kosthold basert på egenproduserte råvarer.

– Skal folket vårt oppleve uavhengighet og selvstyre, må vi produsere vår egen mat. Det dreier seg om å finne tilbake til vår kontakt med jorda, våre lokalsamfunn og vårt land. Kankje er garifunaene et steg nærmere dette nå, ett år inn i pandemien.

Kampånd til inspirasjon
Verdens Matvareprogram melder nå at Honduras er rammet av en sultkatastrofe, der korona og ekstremvær er de viktigste årsa-

kene. Krisene henger sammen. Helsekrisen i Honduras henger tett sammen med miljøkrisen, altså utvinningsindustrien som raserer naturen, og ulikhetskrisen der en liten elite stadig karrer til seg mer på bekostning av vanlige folk, fordi selve modellen er menneskefiendtlig. Det er også den samme modellen som ligger til grunn for at stadig flere ikke får

endene til å møtes og ikke ser noen annen utvei enn å ta beina fatt mot nord i søken etter å overleve.

Samtidig er det også mange som fortsetter å organisere seg. Småbruketbevegelsen i de mest rammede fylket opplever medlemsvekst, kvinner i territoriene står i front

for å forsvare naturen mot rasering. Urfolk, kvinner, småbønder og lokale aktivister står i en daglig kamp for å stoppe pengestrømmen til utvinningsindustrien og jobber systematisk med å bevisstgjøre og ansvarliggjøre finansbankene og fondene som stiller med kapital. De kjemper for å bli hørt i konsesjonsrunder og bygger allianser med fagbevegelsen og lokalpolitikere som ser problemene folk får i møte med storselskapene.

I Honduras kjempes det en kamp basert på solidaritet og folk har god kunnskap og viktige erfaringer om mostandskamp, som på mange måter kan være et eksempel til etterfølgelse for andre land i Mellom-Amerika. Spesielt garifunaenes krisehåndtering kan virke til inspirasjon for mange latinamerikanske aktivister.

Garifunaene

Garifunafolket er etterkommere av afrikanere som rømte fra et skipbruddent slaveskip til øya St. Vincente i Karibia før de kom seg videre til Honduras for over 200 år siden. De holder til langs Atlanterhavskysten og har status som urfolk med egne territorier. Til tross for dette blir de forsøkt drevet bort av storkapitalen og organisert kriminalitet som ønsker å tilrane seg deres land og ressurser.

Norsk Folkehjelp i Honduras

Norsk Folkehjelps langsiktige partnersamarbeid i Honduras startet i 1985. Norsk Folkehjelp samarbeider med organisasjoner for småbrukere og urfolk som kjemper for rett til jord, naturressurser og for en bærekraftig forvaltning av naturen. Støtten går også til juridisk bistand til sosiale ledere og organisasjoner som utsettes for vold og trakassering, informasjonsformidling gjennom nærradio og med politisk skolering i samfunnsspørsmål.

Norsk Folkehjelp støtter garifunaene i deres kamp for rettigheter og et bærekraftig samfunn, og mot å bli utsatt for forfølgelse og menneskerettighetsbrudd. Norsk Folkehjelp bidrar til oppbygging av lokal matproduksjon og å gjenoppbygge samfunnet, samt arbeidet med å forsvare bygdeterritoriet og kulturelle rettigheter, og styrke intern styring og beslutningsprosesser i garifunasamfunnene.

Om Honduras

- Siden statskuppet i 2009 har Honduras opplevd store sosiale og politiske tilbakeslag. Nye lover har begrenset offentlig deltakelse, hindret åpenhet i forvaltningen av statlige ressurser og liberalisert økonomien. Arbeidstakerrettigheter og offentlig velferd generelt er svekket. Landet har gjennomgått en militarisering for å beskytte elitens økonomiske interesser og makt.
- Etter kuppet har statlige foretak blitt privatisert og et stort antall konsesjoner har blitt gitt til nasjonale og utenlandske selskap for utnyttelse av naturressursene. I dag er opp mot 40% av Honduras konsesjonert bort til private selskaper.
- I Honduras eier de 72 prosent fattigste bøndene bare 12 prosent av jorda.
- Militæret kan i dag lovlig overvåke hvem de vil under påskudd av å bekjempe gjengkriminalitet. Regjeringen bruke rettssystemet for å kneble motstand ved å saksøke medlemmer i organisasjoner og menneskerettighetsaktivister. Mange trues på livet og flere har blitt drept.
- Volds- og drapsraten i Honduras er en av verdens høyeste, og mange migrerer til USA i frykt for vold eller i søken etter jobb og utdanningsmuligheter.
- Den økonomiske modellen/utviklingsmodellen i Honduras er basert på å skjenke landet til forretningseliter i Honduras og globalt. Landet er i praksis lagt ut for salg. Det er gitt 610 gruvekonsesjoner og 37 konsesjoner til vannkraft. Undersøkelser viser at flertallet av honduranere er imot disse utvinningsprosjektene.
- I Honduras jobber rundt 70% i uformell sektor, som over natta i mars i fjor mistet jobb og inntekt, og mange ble deretter rammet av massiv flom. Folk har i månedsvis tatt til gatene og protestert mot at regjeringen ikke gjør nok for å hindre matmangel og sult.

Tekst fra Facebooksiden til OFRANEH:

*Estamos construyendo Casas Comunitarias de Salud Ancestral y de Bienestar del Pueblo Garífuna.
No es fácil
Pero hay que hacerlo
Ya que la salud es:
Defender el territorio
Defender el agua
Comer sano
Luchar contra el plástico
Sembrar lo que comemos
Practicar la ancestralidad de nuestras abuelas
Curarnos a nosotras mismas
Es literatura
Tener conocimiento de lo que nos sirve para vivir
Es conocimiento
Es reproducción
Es agua, árboles, aire, sol, viento, lluvia
Saberes ancestrales.
En fin Salud y bienestar es luchar cada minuto, hora y día contra un modelo de mierda que nos deshumaniza.
Por eso manas construyamos procesos emancipatorios, autogestionarios, rebeldes, autónomos, y de soberanía en cada espacio que nos encontremos.*

*Abrazos
Salud y bienestar
Miriam Miranda
OFRANEH*

*Vi bygger felles helsehus for velferd for garifunafolket.
Det er ikke lett
Men man må gjøre det
Siden helse er:
Å forsvare territoriet
Å forsvare vannet
Å spise sunt
Å kjempe mot plastikk
Å så det vi spiser
Å snakke om tradisjoner med våre bestemødre
Å helbrede oss selv
Det er litteratur
Å ha kunnskap om det som hjelper oss å leve
Det er kunnskap
Det er reproduksjon
Det er vann, trær, luft, sol, vind, regn
Forfedres visdom
Til slutt, helse og velferd er å kjempe hvert minutt, time og dag mot en drittmodell som avhumaniserer oss.
Derfor, søstre, bygger vi frigjørende, selvstyrte, opprørske og uavhengige prosjekter i hver mulighet vi ser.*

*Abrazos
Salud y bienestar
Miriam Miranda
OFRANEH*

UT MED KRISA – INN MED GRASROTA

Med rapporter om rekordmange koronadødsfall og sjokkerende Twitter-utsagn fra tropenes Trump, er det lite rom for optimisme i den norske nyhetsdekningen av Brasil. Vender vi blikket mot De jordløses bevegelse (Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra – MST) ser vi et mer nyansert bilde - av folk som bygger alternative prosjekter på grasrota, også under pandemitid. Et større bilde som også kan vise veien ut av krisen.

Tekst: Marthe Jæger Tangen og Elise Øksnes Fjordbakk

La oss få det sagt først som sist; dette er ikke et forsøk på å dekke over de alvorlige problemene Brasil står overfor. Brasil er landet med nest flest koronadødsfall i verden, og har en president som mellom å publisere fascistiske uttalelser på sosiale medier legger ned offentlige nettsteder som informerer om vaksiner og smittevernregler. Ønsker du å lese mer om dette kan du ta en tur innom din vante nyhetsleverandør. Fordi når det først skrives om Latin-Amerika i norsk media er det som regel fokus på død og fordervelse, og koronapandemien er intet unntak. I mellomtiden retter vi søkelyset over til MST og grasrota som viser oss en annen, men like viktig, del av fortellingen om hva som foregår.

Hvem er MST?

MST er en sosial bevegelse som jobber for folkelig jordreform og strukturelle endringer med mål om en mer rettferdig fordeling av ressursene i Brasil. Landet har en av verdens skjevste jordfordelinger, og 60 % av landets dyrkbare jord ligger brakk. I snart 40 år har MST gjennomført jordreform i praksis gjennom jordokkupasjon av brakklagte områder, noe som har resultert i land til mer enn 1 million mennesker. I grunnloven finnes det nemlig en paragraf om jordreform som sier at jord som ikke oppfyller sin sosiale funksjon

kan bli ekspropriert og brukt til jordreform. MST forvalter jorda kollektivt for å sikre selvforsyning for bosetningene, samtidig som de arbeider for retten til et sunt liv og mat for hele befolkningen. I tillegg til omfordeling av jord og utvikling av bærekraftige landbruksmetoder, arbeider MST for tilgang til god og tilpasset utdanning, helse, infrastruktur og kulturtilbud på landsbygda.

Solidaritet som eneste kur

– I dag lever vi i den verste krisen i Brasils historie, forteller Judite dos Santos, fra det internasjonale kollektivet til MST, og fortsetter: – Det er en politisk krise, en økonomisk krise og en helsekrise. Det som sender Brasil utfor stupet er en politikk som favoriserer agribusiness over folk som sulter, samt fravær av effektive tiltak mot Covid-19. Analysen av dagens Brasil er definitivt bekmørk; i september 2020 rapporterte Instituto Brasileiro de Geografia e Estatísticas (IBGE) at 10,3 millioner mennesker i Brasil lever i ekstrem fattigdom. Som et svar på Bolsonaro-regjeringens mangelfulle støtteordninger, og kutt i utbetalinger av nødhjelp, har spesielt matdonasjoner fått en viktig rolle i MSTs arbeid. I samarbeid med andre organisasjoner donerte MST i løpet av 2020 mer enn 4000 tonn mat over hele landet.

Bønder fra kvinnekollektivet til MST i delstaten Paraná gjør klar matdonasjoner for å markere den internasjonale kvinnedagen. Foto: Joka Madruga.

– Det er en politisk krise, en økonomisk krise og en helsekrise. Det som sender Brasil utfor stupet er en politikk som favoriserer agribusiness over folk som sulter, samt fravær av effektive tiltak mot Covid-19.

- Judite dos Santos, MST

Alternativene som De Jordløses bevegelse bygger og praktiserer viser oss viktigheten av jordfordeling, matsuverenitet, kollektivitet og solidaritet. Foto: Dandara Sturmer.

– Vi kjemper for retten til et verdig liv og tilgang på sunn mat for hele den brasilianske befolkningen. For å sikre dette er solidaritet helt grunnleggende, og matdonasjon og en mer økologisk matproduksjon effektive midler i denne kampen. Dette skjer samtidig som vi jobber med kampanjer for vaksiner til alle, og mot Bolsonaro, avslutter dos Santos.

Den internasjonale kvinnedagen

Feminisme står sterkt i MST, og innad i bevegelsen finnes det egne kvinnekollektiver. Markering av 8.mars er en viktig begivenhet og tar ofte form som protester, demonstrasjoner og okkupasjoner. Under årets markering var protester mot Bolsonaros koronapolitikk i fokus med slagordet «Kvinner som kjemper for livet, og sår motstand mot sult og vold». I 17 av Brasils delstater gjennomførte MSTs kvinnekollektiver protestaksjoner mot Bolsonaros politikk, med krav om vaksiner for alle og kjønnsperspektiver på agendaen.

I delstaten Paraná i sørlige Brasil ble det organisert aksjoner og aktiviteter i omtrent 11 byer. På agendaen stod mat- og bloddonasjoner som en av hovedaktivitetene, og alt fra

grønnsaker til brød til matpakker fra MST sine agroøkologiske jordproduksjon ble delt ut.

– Dette er vår måte å uttrykke vår solidaritet og vår protest mot scenarioet landet står overfor. Vi må fortsette å beskytte oss selv i fellesskap mot koronaviruset, også ved å finne kollektive former å demonstrere mot regjeringen på, forteller Priscila Facina Monnerat som er koordinator for kvinnekollektivet til MST i Paraná. I tillegg til matdonasjoner, ble det gjennomført et bredt spekter av kollektive aktiviteter: omdøping av gate navn etter historiske kvinner, gatemalerier, planting av trær, treningssykluser, samtaler og musikk.

Arbeidet til MST under pandemien har vist hvor viktig rollen til grasrotbevegelsen i Brasil er i møte med et regime som stadig neglisjerer store deler av befolkningen. I en krise der staten har frasagt seg sitt ansvar har MST vært en av kreftene som har drevet informasjonskampanjer, donert mat og protestert. Det viser oss viktigheten av jordfordeling, matsuverenitet, solidaritet og kollektivitet - og minner oss på at en annen verden er mulig.

«Ut med Bolsonaro, vaksiner og grunnlønn nå!» roper aktivistene i MST mens matdonasjoner deles ut i delstaten Pernambuco på årets kvinnedag-markering. Foto: Helena Dias.

I samarbeid med andre organisasjoner donerte MST i løpet av 2020 mer enn 4000 tonn mat over hele landet. På årets 8.mars-markering var donasjoner en av aktivitetene som var sentrale – som for eksempel her i byen Laranjeiras do Sul i delstaten Paraná. Foto: Mirian Kunrath.

Feminisme er en viktig del av den sosiale bevegelsen De Jordløses Bevegelse (MST). Bevegelsen har egne kvinnekollektiver, og i anledning 8.mars organiserte de aksjoner i 17 delstater. Her forberedes matdonasjoner i delstaten Paraná. Foto: Diego Ferrira.

På årets 8.mars-markering organiserte kvinnekollektivene til MST matdonasjoner over hele landet. Her fra byen Porto Alegre i delstaten Rio Grande do Sul. Foto:@jrodrigues__fotografia.

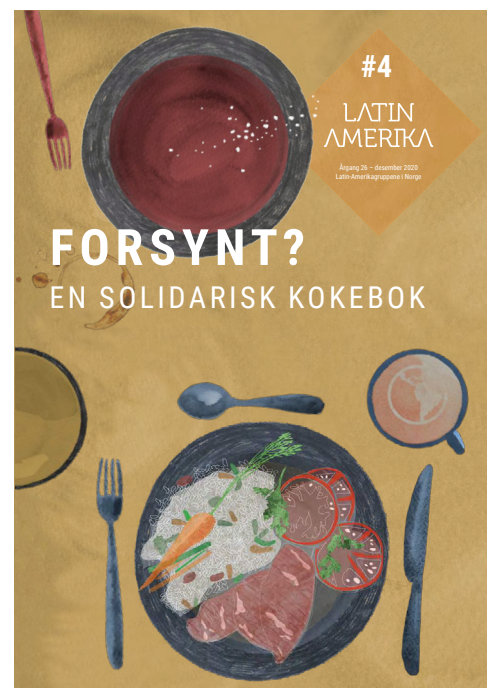

Som et svar på regjeringens mangelfulle offentlige ordninger for de som er spesielt utsatte, har spesielt matdonasjoner fått en viktig rolle. Her organiserer MST en donasjon til sykehuset Santa Casa de Parnavaí i delstaten Paraná. Foto: Arkivet til MST i Paraná.

FORSYNT PÅ EIT SKAKKØYRD MATSYSTEM?

I Noreg vert i snitt tre gardsbruk lagt ned dagleg. Latinamerikanske bønder kjempar for rettane til sine territorium, medan internasjonale selskap grev med grådige hender i ressursane deira. Amazonas står framleis i brann. Samstundes står Noreg med penna i handa for å signere ei handelsavtale som forpliktar oss til å fortsette råvareimporten. Alt dette heng saman. Desse samanhengane er tema i LAG sin nye radiodokumentar, *Forsynt?*.

Tekst: Sofie Olaisen og Tonje Fjågesund var brigadistar i Colombia, og i Noreg, våren 2020.

Radiodokumentaren er produsert i samanheng med kokeboka *Forsynt?* Les kokeboka på nett eller bestill på LAG sine nettsider.

Radiodokumentaren gjev eit innblikk i korleis verdas småbrukarar er offer for ein målretta politikk som konsekvent gagnar store produsentar på kostnad av dei små. **Forsynt?** er laga av Brigada Compañeras Contracorrientes. Vi fekk vårt brigadeopphald i Colombia avbrote av Covid-19, men takka vere eit god samarbeid med Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) fekk vi høve til å bu og arbeide hos norske bønder og fortsette solidaritetsarbeidet i eige land. Problematikken for småbrukarar i Colombia kjente vi igjen her heime - sjølv om det utspelte seg på anna vis.

I Colombia lærte vi om kampen latinamerikanske småbrukarar kjempar for sitt territorium, for at livsgrunnlaget, kulturen og sjølv identiteten deira ikkje skal bli teke frå dei. Den første episoden i radiodokumentaren **Forsynt?** tek føre seg frihandelsavtalen mellom EFTA- og Mercosur-landa og konsekvensane han kan få for småbrukarar, marknader og miljø. Dr. Javier Echaide, forfatter av rapporten “Analysis of the agreement between the European Union and the Mercosur” fortel:

– Småbøndene i Latin-Amerika kjem til å kjenne på kroppen den store påverknaden av det industrialiserte jordbruket. Det veks seg større og krev ein stadig større del av jorda for å auke produksjonen for eksport. Dei store selskapa som produserer og eksporterer til den europeiske marknaden vil auke presset, og leggje beslag på meir jord. Det vil ha ein direkte innverknad på tallause småbrukarar som er avhengige av jorda til småskala produksjon til eigne familiar og lokale matmarknader.

Andre episode handlar om globale tendensar, som mellom anna gjer at småbrukarar vert pressa ut av storindustrien. Yohana Milena Castaño, visepresident i Coordinador Nacional Agrario forklarar:

– Frihandelsavtalane har samanheng med liberaliseringa av økonomien i landet vårt. Denne utviklinga utgjer ein trussel for kva det vil seie å vere småbrukar. Årleg eksporterer Colombia 14 millionar tonn med mat til andre land, samstundes som våre eigne småbrukarar ikkje får selt varene sine, fordi det ikkje finst nokon som vil betale ein rettferdig pris for det dei produserer.

I Noreg vert bønder og pressa til å drive større og produsere meir, for å gjere matproduksjonen meir “lønsam”. Dette går på kostnad av småbruket og sjølvbergingssevna vår. Dette er tydeleg for Kjersti Hoff, bonde og leiar i NBS:

– Alt skal vekse. Men kva slags mål er det å vekse? Vi er jo nesten lært opp til at viss ein ikkje veks i produksjon, viss vi ikkje veks i inntekt, så har vi gitt opp.

Dagens matsystem rammar ikkje berre småbrukarar, men utgjer ein alvorleg trussel mot matsuvereniteten i alle involverte land. I radiodokumentaren **Forsynt?** forsøker vi å knyte saman småbrukarar sin kamp på begge sider av Atlanteren og bli meir bevisste på kvar den rådande jordbruksutviklinga tek oss. Fjerde og siste episode handlar om korleis vi kan vere forsynt i framtida. Vi møter bønder som bryt med norma, tenkjer nytt og arbeider for eit meir rettferdig og berekraftig matsystem - og dei inviterer deg med på prosessen!

Høyr radiodokumentaren *Forsynt?* der du lyttar til podkastar!

Episode 1: Forsynt på handelsavtaler?
Episode 2: Forsynt fra eget land?
Episode 3: Forsynt med seterdrift?
Episode 4: Forsynt i framtiden?

SOLIDARITET I PRAKSIS I PANDEMITID

Koronapandemien kunne blitt en slags identitetskrise for Brigadeprosjektet til LAG. Hvordan fungerer et prosjekt med formål om å utveksle mennesker på tvers av land og kontinenter når nettopp det å reise ikke er mulig?

Tekst: Elise Øksnes Fjordbakk, prosjektleder brigadeprosjektet.

2020 starter som alle andre år for Brigadeprosjektet. 10 norske brigadister reiste til Colombia i slutten av januar. I mars møtte de brigadister fra Brasil, Colombia og Guatemala, alle klare for å delta på det første Norec-kurset noensinne i Latin-Amerika. En uke inn i kursingen sendes de norske brigadistene hjem, og få dager seinere avbrytes også oppholdet for brigadistene fra Latin-Amerika. Alle kommer seg hjem, utenom fire brigadister fra Guatemala, som grunnet strenge innreiseregler blir i Colombia i hele 7 måneder. Det blir raskt tydelig at det ikke ville være mulig å gjenopp- ta brigadene i vanlig form på lang tid.

Digital kontakt fra jordet og kontoret

Det som kunne blitt et år hvor Brigadeprosjektet lå brakk, ble allikevel et år med mange nyskapende og spennende prosjekter. Og skjermtid – mye skjermtid. Koronapandemien førte med seg en hurtig digitalisering som resulterte i mange partnernøter, og flere digitale skoleringer og kurs. Om geopolitikk, agroøkologi og veien fra åkeren til ferdige jordbruks-

produkter. Disse har inkludert virtuelle besøk hos hver partnerorganisasjon hvor respektive CUC, CNA, Conavigua og MST har vist frem hvordan de jobber med økologisk kakao, kaffe, teknikker innenfor naturmedisin og konservering av frukt. Til tross for varierende forkunnskaper, dårlig dekning og digital infrastruktur ble disse møtene viktige for å opprettholde kontakt på tvers av landegrenser og organisasjoner. Internasjonal solidaritet, i form av møter, støtteerklæringer og bekymringsbrev, har blitt viktigere under pandemien, i en tid hvor situasjonen for aktivister i Latin-Amerika har blitt forverret.

Styrkede bånd mellom LAG og NBS

Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) har lenge vært en viktig samarbeidspartner for LAG. I likhet med våre partnere er de også medlemmer i det globale småbrukernettverket La Via Campesina. Brigadistene som ble sendt hjem fra Colombia reiste etter hvert ut på NBS-gårder i Norge for å hjelpe småbønder under våronna og lære om vilkårene for småbrukere

Tonje Fjågesund og Alva Oleanna Thingnes Førsund reiste på gårdsopphold til Lofoten gårdsysteri i 2020. Foto: Marielle de Roos.

som sørger for mat i butikkhyllene i Norge. Med kunnskap om både colombiansk og norsk jordbruk lanserte brigadistene en solidarisk kokebok og en radiodokumentar under navnet «Forsynt?».

Inspirert av dette, vil Brigadeprosjektet også i 2021 legge til rette for at LAG-aktivister og andre interesserte gjør solidaritetsarbeid på gårder i Norge i samarbeid med NBS. Målet er økt kunnskap om norsk jordbruk gjennom opphold på ulike gårder, samt å se sammenhengene mellom småbønders utfordringer internasjonalt gjennom et tematisk fokus på matsuverenitet.

Veien videre

Brigadeprosjektet skal også stille ut det kollektive kunstprosjektet “Solidaritetsteppet” og arbeider med å gjøre det virtuelt tilgjengelig. Vi vil fortsette med digitale møteplasser sammen med MST, CNA, CUC og Conavigua, i tillegg til samarbeidspartnere her i Norge, for å styrke vår felles politiske analyse og skolering. Likevel er det konsensus blant alle parter at disse viktige digitale skoleringene og møteplassene i pandemitid på ingen måte kan erstatte de medmenneskelige øyeblikkene som gjør Brigadeprosjektet unikt.

Oda Marie Stey, Joanna Svärd og Maren Dammen på Sander Nordstuen Gård på Eidsvoll. Foto: Maiken Solbakken/Norec.

Solidaritetsbrigadene

- Solidaritetsbrigadene er et utvekslingsprosjekt i LAG, som ble startet på 80-tallet. Mer enn 1000 mennesker har vært på brigade i Bolivia, Chiapas, Nicaragua, El Salvador, Colombia, Guatemala, Brasil og Norge.
- I dag finansieres prosjektet av Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec), og er et samarbeid mellom LAG, De jordløses bevegelse i Brasil (MST), bondenettverket CNA i Colombia og bonde- og urfolksorganisasjonene Conavigua og CUC i Guatemala. I pandemifri tid reiser 36 unge mennesker i året på utveksling til både Norge og Latin-Amerika.
- Grunntanken i prosjektet er solidaritet i praksis; reise og bo i et annet land med lokalbefolkningen og lære om deres kamper for rettferdighet. Skolering, samt informasjonsarbeid er viktige deler av prosjektet, med fokus på feminisme, utvinning, norsk tilstedeværelse i Latin-Amerika og rettigheter til bønder, urfolk og andre minoriteter.

UNDERTRYKKELSEN AV MAPUCHEFOLKET

Mens Chile starter prosessen med å skrive ny grunnlov, har demonstrasjonene igjen tatt et mer voldelig preg. Urfolket mapuche er en av de mest høylytte gruppene blant nye anklager om overdreven politivold og menneskerettighetsbrudd.

Tekst: Nicole Becerra Vivanco, LAG-medlem og samfunnsviter.

«Vold, drap og arrestasjoner under terrorloven har lenge vært hverdagskost for mapuchene.»

I Chile utgjør befolkningsgruppen mapuche hele tolv prosent av befolkningen. Folkegruppen er blant de fattigste i landet og blir

Mapucheflagget har stått like sentralt som det chilenske under demonstrasjonene som startet i slutten av 2019. Foto: Alan Veas.

til stadighet møtt med diskriminering. Denne situasjonen henger sammen med den chilenske statens årelange overgrep mot landets urbefolkning. På midten av 1800-tallet ble befolkningen pasifisert og hovedsetet deres La Araucanía, også kalt Wallmapu på urfolksspråket, kolonisert av de chilenske styresmaktene. Ved å oppfordre europeiske immigranter til å bosette seg i La Araucanía ble området okkupert og integrert i det nye Chile. Prosessen var voldsom, tusenvis ble massakrert og enda flere tvunget på flukt. Da diktator Augusto Pinochet i 1980 privatiserte store deler av landet, fikk det på ny katastrofale følger for mapuchene. Mapuchene fikk mindre kontroll over sine tradisjonelle områder i La Araucanía, og de fikk lite til ingen tilgang til sine hellige steder.

Etter fjorårets massemobilisering mot det privatiserte helse-, utdannings- og pensjonssystemet kom det anklager fra Amnesty og Human Rights Watch om menneskerettighetsbrudd av autoritetene i Chile med hensikt å gjøre mest mulig skade på demonstrantene. Dette er ingen nyhet for mapuchefolket som har opplevd systematisk undertrykkelse av staten siden koloniseringen av Wallmapu.

Fra 2016 begynte volds- og drapssaker å dukke opp mer og mer i media, der det florerte av politivold rettet mot mapuchene. Vold, drap og arrestasjoner under terrorloven har lenge vært hverdagskost for mapuchene. De siste årene har det vært en ny oppvåkning spesielt blant de yngste mapuchene med et ønske om å ta tilbake sin kultur, sitt språk og landet som tilhørte deres forfedre. Selv om det loves bedring av situasjonen ved å stille politiet til ansvar der overdreven vold kan bevises, kan man undres på hvor mye som egentlig skjer.

Massemobiliseringen som startet i slutten av 2019 hadde som hovedformål å vise den enorme økonomiske ulikheten som eksisterer i landet. Dette kom til syne spesielt ved de privatiserte systemene, men også ved diskrimineringen og undertrykkelsen av mapuchefolket. Ved siden av det chilenske flagget har mapucheflagget hele tiden stått sentralt. Selv om mobiliseringen lyktes med en endring av grunnloven har protestene ikke gitt slipp. Den overdrevne politivolden har også fortsatt, noe som skaper enda mer misnøye og mistro.

I mai 2021 kommer komitéen som skal jobbe med den nye grunnloven det neste året til å bli valgt. Det er en uvurderlig mulighet til å forme fremtidens grunnrammer. En av de viktig-

ste sakene som er ventet å bli inkludert i den nye grunnloven er statens forhold til naturen. Dette både med tanke på nåtidens miljøkrise og privatiseringen av naturressursene i landet, men også med tanke på mapuchenes nære forhold til naturen.

Halvannet år er gått siden de voldelige opp-tøyene etter prisøkningen på metrobilletten startet. Den nye grunnloven er i startfasen, men det eksisterer fortsatt mye mistillit mot institusjonene som i utgangspunktet er til for å beskytte folket og for det politiske systemet. Enda er ikke grunnlovskomiteén valgt, og selv om det allerede er bestemt ut fra folkeavstemningen at halvparten skal bestå av kvinner, er det ingen andre føringer for hva slags bakgrunn komitéen skal ha. For at grunnloven skal kunne reflektere hva det chilenske folket ønsker er det viktig at komitéen representerer dem. Mapuchefolket må bli inkludert i prosessen slik at de kan ta del i fremtiden til Chile og være med på å forme sitt eget land. Vi må anerkjenne den vanskelige historien til mapuchene i Chile og kampen som har vært ført mot dem fra statens side.

Mapuchene har vært en stor del av demonstrasjonene mot staten, som har drevet med systematisk undertrykkelse av urfolk siden koloniseringen av Chile. Foto: Esteban Ignacio

ET LAPPETEPPE AV SOLIDARITETSHISTORIER

Solidaritetsteppet er et «kollektivt kunstprosjekt under konstruksjon» koordinert av LAG-aktivistene Ingrid og Astrid Fadnes. Verket ble laget spesielt for utstillingen «Actions of Art and Solidarity» som fant sted på Kunsternes Hus mellom januar og mars 2021. Kunstverket er laget av LAG-aktivister, medlemmer og samarbeidspartnere til LAG. Alle har bidratt med nål, tråd, strikkepinner, tusjer og penner, og søstrene Fadnes har fletta det hele sammen til et tredelt kunstverk. Den første delen er det fysiske lappeteppet, bestående av over hundre lapper laget av

over 150 LAG-aktivister, den andre delen er tekster tilhørende hver lapp som er trykt i en egen katalog, og den tredje delen er et lydverk tilgjengelig på lappeteppets egen SoundCloud. Lappeteppet er et pågående prosjekt og etter endt utstilling på Kunsternes Hus skal det fortsette å vokse. Alle LAG-medlemmer, nåtidige og tidligere aktivister, er velkommen til å bidra. Lappeteppet, og vår kollektive historie som solidaritetsorganisasjon fortsetter å vokse i takt med våre politiske kamper. Det er et flettverk av felleskap, historier og motstand som veves tettere og sterkere sammen.

Solidaritetsteppet var en del av utstillingen "Actions of Art & Solidarity", kuratert av Office for Contemporary Art Norway (OCA) på Kunsternes Hus i Oslo. Utstillingen var åpen januar-mars 2021, men på grunn av pandemien var dessverre utstillingen stengt største delen av utstillingsperioden.

"Finner vi oss i det"? "Nei!"

Det er dette slagordet vi, Brigada Fósforos, tok til oss da vi reiste til Brasil høsten 2018. Vi reiste for å lære og forstå. Forstå hvordan Norsk Hydros utbygging av et aluminiumsraffineri nord i Brasil har gått på bekostning av livskvaliteten til lokalbefolkningen som har levd der i generasjoner. De en gang livgivende og levende elvene har blitt forgiftet – fordi et delvis statseid selskap skal tjene seg rike.

"Finner vi oss i det"? "Nei!" Sa kvinnene på to fyrstikkfabrikker i Oslo i 1889. De gikk til streik mot lave lønninger og skader fra fosforen. Vi roper det samme. Sammen er vi en brennende flamme som krever at Norsk Hydro tar ansvar og rydder opp etter seg. Fordi nei, vi finner oss ikke i det!

Lapp og tekst av: Brigada Fósforos,
LAGs solidaritetsbrigade til Brasil høsten 2018

¡Guerreras unidas!

Sin importar distancia brillamos como aquel jardín de jazmín y rosas concebidas por la madre tierra. Hoy con algodón y lanas de oveja, con colores provenientes de la madre tierra, con un bastidor, con una aguja y con manos de una campesina maya K'iche', pinto con hilo de colores a todos y todas aquellas que sin importar el monstruo que nos ataca día a día seguimos vivas y vivos más que nunca, porque seguimos floreciendo como jardín en el campo y sin importar las estaciones del año, siempre habrá en nosotras y nosotros esperanza de lucha y luz que nos conmueve para ayudar y proteger del uno al otro.

Hoy con firmeza reafirmamos que somos luchadores. Porque ganamos siempre los y las que nos levantamos con la frente en alto para cumplir nuestras metas. Ganamos las y los que regalamos sonrisa y coraje porque creemos en nuestros sueños. Ganamos siempre quienes damos la mano al quien más lo necesita porque ese es el verdadero sentido de vida el tener presente en nosotros la bella palabra "Solidaridad".

Que la vida nos regale más luz como la Aurora para nuevos amaneceres y así seguir floreciendo y brillando, que seamos siempre unidos y unidas sin importar distancia, porque nuestra lucha no mira fronteras, que seamos como el hilo que se va tejiendo por nuestras propias manos para dar sentido a un verdadero arte de vida.

Forente krigere!

Avstanden hindrer oss ikke i å skinne som moder jords hage av sjasminer og roser. I dag, med ull og bomull, med fargene fra moder jord, med broderiramme, med en nål og med hendene til en maya K'iche'-bonde, maler jeg med fargerike tråder til alle som uten å bry seg om monsteret som angriper oss hver dag fortsetter å leve – mer enn noen gang – fordi vi blomstrer som bonde-landets hager uten å bry oss om sesongene, det vil alltid være i oss et håp om kamp og lys som beveger oss for å hjelpe og for å beskytte hverandre.

I dag bekrefter vi med fornyet styrke at vi er krigere. Fordi de som reiser seg, med hodet hevet, for å gjennomføre de mål vi har satt oss, vil alltid vinne. Vi som gir et smil og som har mot til å tro på våre drømmer, vil vinne. De vil alltid vinne de som strekker ut en hånd til dem som trenger det aller mest, for dette er den virkelige betydningen av livet – å ha tydelig for oss det vakre ordet «Solidaritet».

Måtte livet gi oss mer lys slik som Aurora-en for nye soloppganger og slik fortsette å blomstre og å skinne, måtte vi alltid stå sammen uten å la avstanden være et hinder. Vår kamp ser ingen grenser, måtte vi være som tråden som blir vevd med våre egne hender for å gi mening til livets kunst.

Broderi og tekst av: Caty Soc, internasjonal brigadist med Conavigua, Guatemala & sør-sør brigadist med LAG/MST/CUC/CNA & CONAVIGUA i Brasil 2017

Broderi og tekst av: Frøya Torvik, solidaritetsbrigadist i Guatemala 2016, brigadekoordinator 2018-2020

«Skal jeg fortelle deg en hemmelighet? Jeg vil aldri bli rik. Det er ikke bra for en. De rike ser ofte bare oppover, ikke rundt seg. Opp mot mer rikdom, flere ting og drømmer om enda større og enda bedre. Er du styrtrik dør du som du blir født. Helt naken. Det er nettopp vår lidelse som har gjort oss så sterke som vi er i dag. Så hvis du aldri har støtt på en lidelse, hvilke styrker har du da?»

- Maria Cardoso de Novais, 2016, aktivist i MST bosatt på tidligere okkupert jord.

Dette sitatet har jeg tenkt mye på under koronapandemien. Maria fikk meg til å tenke på rikdom på en ny måte. Penger og rikdom blir som regel fremstilt som et privilegium, men er det kanskje heller en forbannelse?

Til alle med et ydmykt, verdig og rebelsk hjerte.

I Chiapas' kulde
I en tåkedal
Et møte med rebelsk kjærlighet
mer enn 500 år gammel
Og sann kunnskap
skjult i kolonialismens galskap

I deres ord
I deres verdighet
Erindringer om et flerhodet monster
mor til all ondskap
Opprør mot ignoranse
stødig kamp til siste skanse

I Guatemalas varme hjem
I et blødende sår
Er alle barn av samme historie
må den ikke bli glemt
Over landet ligger en skygge
sannheten må vi trygge

I deres ydmykhet
I deres tøffe blikk
Enighet om kamp
mellom mais og bønner
Ordet sprer seg som frø
for friheten skal vi dø

I Honduras' råskap
I Utopias drømmer
Ekte glede
med knyttede never
Overlevende på tross av slag
mot makta går vi i lag

I deres ærlighet
I deres tårer
Finnes det håp
Møtes vi halvveis
overalt ved flammen
sterkest er vi sammen

I våre hjerter
I en annen verden
Er du og meg like
Viktigere enn vitenskapen,
er fantasien
Omkring hvor vannet renner
styrkes jordens skadde grender

I vårt håp
I dansens rytme
Et samlet rop
Merker dere det ikke?
Overalt blomstrer små spirer av
revolusjon

Maria argumenterer for at lidelse kan skape samhold og styrke, noe som har vært essensielt den siste tiden for å finne balansen mellom å beskytte folkehelsen, men samtidig unngå samfunnskollaps. Dessverre har pengejag og egoisme gjort denne kampen vanskelig. Enkelte har sett sin mulighet til å berike seg enda mer og tar ut enorme aksjeutbytter, nyter godt av husleier eller presser opp priser på livsviktig smittevernsutstyr, mens hopetall isoleres i sine hjem verden over uten inntekt. Den verste pesten i denne pandemien har på mange måter ikke vært et virus, men penger. Den spanske oversettelsen for norske kroner har aldri vært mer illustrerende.

Broderi og tekst av: Håvard Søndena, solidaritetsbrigadist i Brasil 2015

Mundo Lavvu

El mundo debería ser como un lavvu de los samis, acogedor, en el que se siente el calor de la resistencia y la lucha por la descolonización.

Estando en el Norte de Noruega, recorriendo una parte del territorio Sami, estuvimos en un lavvu donde 2 mujeres mayas, una Brasileña y una colombiana juntamos Abya Yala y el territorio sami en una mística y nos dimos cuenta que no es necesario entender un idioma para sentir a un pueblo, sentir su lucha, su historia, su arraigo a su territorio. Tanto aquí en Guatemala como allá en Noruega, el amor, los hilos, la tierra y el fuego acompañan la recuperación de una identidad arrebatada, discriminada y desprotegida.

En cualquier parte del mundo, las comunidades indígenas vivimos realidades similares, compartimos cuerpos, culturas y territorios colonizados, por una raza que siempre nos ha visto inferiores y han intentado arrancarnos de nuestra identidad, hoy somos la muestra de que nunca pudieron arrancar nuestras raíces.

JUNTEMOS TODAS NUESTRAS BANDERAS DE LUCHA EN UN MUNDO INCLUYENTE

Mundo Lavvu

The world should be like the lavvu of the Saami people, homely, where you can feel the heat of resistance and the struggle for decolonization.

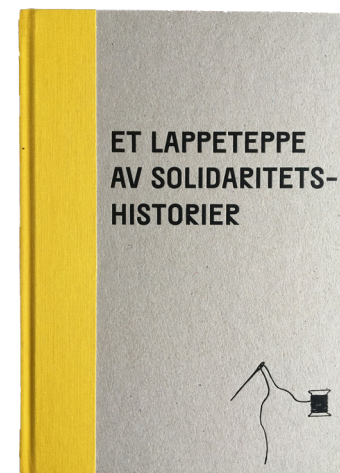
When in the North of Norway whilst traveling through Saami territory, we stayed in a lavvu, where two Mayan women, one Brazilian woman and one Colombian woman united the Abya Yala and the Saami territory in one mística. We realized that it is not necessary to understand the language in order to connect to the people, feel their struggle, learn their history and the roots in their territory.

Here in Guatemala, as in Norway, the love, the threads, the land and the fire accompany the recovery of a snatched identity, discriminated and unprotected. In many parts of the world, Indigenous communities live similar realities, sharing colonized bodies, cultures and territories, controlled by a race that has always seen us as inferior and that have tried to tear us away from our identity. Today we are the proof that they could never uproot our roots.

LET'S BRING ALL OUR FIGHTS TOGETHER INTO ONE INCLUSIVE WORLD

Broderi og tekst av: Ixmukane Caal, CUC – Guatemala. Deltaker på solidaritetsbrigaden mellom MST, CNA, CUC og Conavigua 2019.

I tillegg til det fysiske teppet, består prosjektet av en bok med bilder av lappene og tilhørende tekster.

På kontoen "Lappeteppe" på SoundCloud kan man også "lytte til" et utvalg av lappene - siden kan kobles til via QR-koden under.

COVID-19 OG KAMPEN MOT NYLIBERALISME

Protester mot økning i Santiagos metropriiser oktober 2019, utviklet seg raskt til en nasjonal protestbevegelse mot landets nyliberale økonomisk modell og politivold.
Foto: www.resumenlatinoamericano.org

Koronapandemien kom som en redning for flere nyliberale regimer i Latin-Amerika. I slutten av 2019 ble sittende nyliberale regjeringer rystet av en bølge store og bredt sammensatte protestbevegelser i Ecuador, Chile og Colombia. Protestene kom med krav om endring og tilbaketrekking av upopulær økonomisk politikk. Det så lyst ut for at vedvarende folkelig press kunne føre til kursendring, regimeskifte og reversering av det nyliberale hegemoniet som har rådd på kontinentet i nyere tid. Men så kom pandemien.

Tekst: Dave Watson, bygningssnekker og mangeårig LAG-aktivist.

«Den største trusselen for en konservativ reetablering er den fornyede bølgen av populære mobiliseringer. Nedbyggingen av den offentlige helsesektor multipliserte effekten av pandemien, og den økonomiske kollapsen økte ulikheten. Høyresiden beforder autoritære regimer, men taper valg og oppslutning. Dette indikerer ikke nedgangen for nyliberalismen, men uttrykker et ønske om kursendring, introdusert av den nye bølgen av populære mobiliseringer. [...] Radikaliseringsstrategien baner vei for kampen for et alternativt samfunn.»

- Claudio Katz, argentinsk økonom og menneskerettsaktivist.

Folkebevegelser på kontinentet ser på pandemien som et mulig vendepunkt som kan føre til reell systemendring. De nyliberale regimenes impotens i håndteringen av pandemien har avslørt de negative sidene ved det eksisterende nyliberale og kapitalistiske systemet. Flerårige nyliberale nedskjæringer

og privatisering av offentlige sektor hindrer effektiv bekjempelse av pandemien og er et ubestridelig bevis for en feilet og urettferdig sosioøkonomisk modell. Likevel forsøker sterke geopolitiske og nasjonale aktører å vinne tilbake sine privilegerte posisjoner, og beskytte egne politiske og økonomiske interesser

«Det er en typisk misoppfatning på venstresiden at dype og omfattende kriser nærmest automatisk vil føre til endring og fremvekst av nye progressive alternativer.»

som ivaretas av nyliberalismen. Hvilke av de to diametralt motsatte alternativene som kommer seirende ut av pandemien avhenger av hvordan de viktigste partene i konflikten håndterer flere vanskelige utfordringer. Én ting er klar; en retur tilbake til normalen er ikke et alternativ.

USA kommer, som alltid, til å få en dominerende rolle i den varslede konflikten. USA betrakter Latin-Amerika som en viktig brikke i konflikten over tilgang til strategiske mineralressurser og geopolitisk hegemoni i konkurransen mot Kina. Dette synet på Latin-Amerikas rolle vedvarer til tross for regjeringsskifte i USA. I allianse med den latinamerikanske kapitalistklassen, anser USA alle forsøk på alternative modeller som en trussel, ikke bare for deres økonomiske og politiske interesser, men for sin egen eksistens. Dette inkluderer sosialistiske regjeringer som innfører mer rettferdig fordelingspolitikk, grasrotbevegelser som kjemper for delta-ende demokratiske modeller, likestilling og grunnleggende rettigheter, eller urfolks krav om medbestemmelse, territoriell kontroll og kulturell anerkjennelse.

Den etablerte politiske venstresiden og protestbevegelser som har vokst fram de siste par årene, har ikke klart å bygge en felles strategi for å imøtekomme den nyliberale motoffensiven. Det vil være avgjørende å bygge en felles front som kan samarbeide etter hvert som en avtagende pandemi tillater regional koordinering på alle nivå. Progressive regionale sammenslutninger finnes allerede; mellom stater, politiske partier, sosiale bevegelser og venstre-intellektuelle. Sammen kan de utgjøre en integrert felles front for å

bevare og utvide de endringer som ble gjort under den såkalte «Pink Tide»-epoken. Men dette er ingen enkel oppgave. Folkebevegelser er sammensatte allianser med til tider motstridende mål og interesser. Samarbeid med den etablerte politiske venstresiden er også problematisk, både fordi politiske partier sliter med egne ideologiske konflikter, men også på grunn av en reell frykt for at venstrepartiene vil overkjøre og manipulere grasrot-aktivismen til fordel for egne politiske interesser. Slike problemer har vært tydelige i prosessen for en ny grunnlov i Chile.

Det er en typisk misoppfatning på venstresiden at dype og omfattende kriser nærmest automatisk vil føre til endring og fremvekst av nye progressive alternativer. Dette er dessverre ingen selvfølge, ingenting skjer av seg selv. Det er opp til en bevisst og samlet folkebevegelse å bringe fram endringer og bygge bærekraftige alternativer. Uten overbevisende alternativer vil høyresiden, og til dels ekstreme høyre og fascistiske organisasjoner, fylle det politiske vakuumet med forenklete og reaksjonære løsninger fundert på nasjonalisme og rasisme. De mektige reaksjonære kreftene som arbeider for å opprettholde status-quo og forhindre demokratisk kontroll over økonomien, kommer til å gjøre alt de kan (både lovlig og ulovlig) for å hindre et progressivt alternativ. Om en progressiv allianse mellom politiske og sosiale bevegelser kommer seirende ut av en post-pandemisk konflikt over ideologiske retninger avhenger av hvilke strategier som velges. Vilje for å samarbeide i en bred felles front av diverse politiske og sosiale aktører, med felles mål og deltagende demokratiske prosesser, vil være avgjørende.

Den nyliberale modellen har for- verret situasjon under pandemien

Håndteringen av pandemien har vist at land som følger den nyliberale modellen har klart seg dårligere enn såkalte «Pink Tide»/post-nyliberale land. I statistikken over antall dødsfall per tusen innbyggere ligger land som Peru, Brasil, Colombia, Chile og Ecuador i øverste halvdel, mens Venezuela, Nicaragua, og Cuba har de laveste dødstallene. Selv om informasjon fra disse landene til tider er vanskelig å bekrefte, er tendensen tydelig. Denne positive tendensen kommer til tross for at akkurat disse tre landene er rammet av et brutalt sanksjonsregime som har satt hindringer i veien for import av medisin, verneutstyr, og tilgang til lån fra IMF-fondet for bekjempelse av Covid-19.

I Ecuador hvor presidenten, Lenin Moreno, brøt med den forrige regjeringens sosialistiske politikk, adopterte en rå nyliberal modell, og samarbeidet med landets elite, oligarkiet og IMF, så vi nesten middelalderske tilstander; lik ble stablet opp i gatene i landets største by, Guayaquil, etter en fullstendig kollaps av helsesektoren. I Bolivia etter kuppet mot Evo Morales i 2019, førte kuppregimets nedbygging av velferdssektoren og grov korrupsjon til at muligheten for å bekjempe pandemien ble betydelig redusert og staten ble tappet for store økonomiske ressurser. I Brasil, etter den konstitusjonelle kuppet mot Dilma Rousseff, og innsettelsen av Jair Bolsonaro, har landet opplevd flest Covid-19-dødsfall i verden etter USA; 337,000 ved begynnelsen av april 2021. Felles for Ecuador, Bolivia og Brasil er at etter regimeskifte fra sosialistiske/post-nyliberale til nyliberale styresett, ble tusenvis av cubanske helsearbeidere utvist, de som opprettholdt landenes universelle helsetilbud til utsatte samfunnsgrupper. Helsebrigadene var en del av «Pink Tide»-regjeringenes integrerings-samarbeid. Dette samarbeidet inkluderte også et omfattende program for utdanning av helsepersonell. I flere utviklingsland utgjør de cubanske legene ryggraden i helsesektoren for landenes fattigste befolkning. Det er her vi ser noen av de tydeligste forskjellene i disse to sosiopolitiske og økonomiske modellene. Det ironiske er at samtidig som pandemien avslører den nyliberale modellens fallitt, tjener farmasøytisk industri milliarder i tråd med nyliberale markedsregler og patentpolitikk. Dette er den helsemessige ekvivalenten til krigsprofittering.

«Håndteringen av pandemien har vist at land som følger den nyliberale modellen har klart seg dårligere enn såkalte «Pink Tide»/post-nyliberale land.»

Slitasje eller gjenoppblomstring av protestbevegelsen?

De enorme protestene i 2019, med opp mot 2 millioner mennesker i Chiles gater, rystet Piñera-regjeringen. Protestene vedvarte helt til utbruddet av pandemien, når smittevern-restriksjoner og strenge portforbud tok vinden ut av seilene, spesielt etter at Piñera gikk med på kravet om valg for en grunnlovsforsamling. Mange i Chile er nå desillusjonert. Protestene ga uttrykk for folkets misnøye og ønsket om en fullstendig omveltning av den nyliberale modellen. De sitter igjen med et vagt kompromiss og mulighet for noen begrensede reformer.

I Ecuador, var det i oktober 2019 voldsomme protester mot den økonomiske innstramningspakken introdusert av presidenten Lenin Moreno etter avtale med IMF. Protestene resulterte i flere titalls drepte og flere tusen skadet og arrestert. Motstanden ble så stor at Moreno ble tvunget til å trekke tilbake innstramningspakken etter en avtale mellom urfolkssammenslutningen CONAIE i desember. Når pandemien virkelig tok hold våren 2020, kom det igjen sporadiske demonstrasjoner mot regjeringens skandaløse håndtering av pandemien, sammen med avsløringer av flere tilfeller av offentlig korrupsjon, bestikkelse, underslag, og ulovlig berikelse. Politiet slo brutalt ned på demonstrasjonene med massearrestasjoner under vedvarende unntakstilstand.

I Colombia er den parti-politiske venstresiden også svak - et resultat av å måtte leve i skyggen av FARC og de andre geriljaorganisasjonenes konflikt med regjeringen og paramilitære grupper i flere tiår. Sivilsamfunnet har også blitt brutalt undertrykket med selektive drap av aktivister og massakrer utført av militæret og deres assosierte paramilitære grupper. Til tross for fredsavtalen mellom FARC og regjeringen i 2018, fortsetter overgrepene mot politiske og sosiale ledere og aktivister. Dette fungerer som et effektivt virkemiddel for å nedkjempe og avskrekke folkelig mobilisering. Men i november 2019 var begeret fullt; protestbevegelsen tok på nytt til gatene med slagord som: «¡Nos quitaron tanto que nos quitaron el miedo!» (De tok så mye fra oss at de tok bort vår frykt!), og krav om: «Paz, justicia social y dignidad» (Fred, sosial rettferdighet og verdighet). Slik begynte den såkalte «paro nacional» (nasjonalstreiken) som utviklet seg til en serie store protester og streiker som var te fram til februar da pandemien inntraff.

24. oktober 2019 samlet over hundre personer seg på festplassen i Bergen for å vise solidaritet med protestbevegelsen i Chile. Bilde Dave Watson

Den colombianske protestbevegelsen er en bredt sammensatt sosial bevegelse, bestående av arbeidere, lærere, urfolk, svarte, campesinos, kvinner, ungdom, og LGTB-aktivister. Til tross for undertrykking og selektive drap av aktivister, har protestbevegelsen etablert seg som en viktig politisk styrke basert på deltagende politiske prinsipper. Bevegelsen ønsker å framstå som uavhengig av etablerte politiske partier, men dette må veies opp mot muligheten for å vinne regjeringsmakt for å realisere en reell kursendring.

Skulle folkebevegelser i Chile, Ecuador og Colombia klarer å vinne fram og skifte ut sittende nyliberale regjeringer, kan det føre til en radikal endring av det politiske veikartet for Latin-Amerika. Også i land som Peru, Paraguay, Haiti, og i Mellom-Amerika ser vi en oppblomstring av protestbevegelser som kan tyde på at vi er på terskelen av et viktig kontinentalt paradigmeskifte. Men pandemien har gitt atter en demonstrasjon av hvordan nyliberalismen eroderer velferdsstaten og det folkelige fellesskap, samtidig som den har åpnet muligheter for enda mer autoritær samfunnskontroll som legger en kraftig demper på organisert folkelig motstand. Den forventede økonomiske nedgangen i kjølvannet av pandemien kommer også til å bli benyttet på lignende måte for å hindre en gjenoppblomstring av protestbevegelsene.

USAs klamme intervensjonistiske hånd svever fremdeles over la Patria Grande de Bolivar

Joe Biden var tidlig ute med å stadfeste at han ikke skulle endre USAs intervensjonisme i Latin-Amerika. USA har på alvor børstet støvet av den gamle Monroe-doktrinen, noe som tyder på en meget vanskelig fremtid for den folkelige kampen for reelle systemendringer på kontinentet. Internasjonal solidaritet er en viktig komponent av den folkelige kampen i Latin-Amerika. Mens EU, Storbritannia og Norge aktivt støtter opp om USAs intervensjonisme og regimeskifte-prosjekt, er det viktig at europeiske organisasjoner som LAG-Norge stiller opp og koordinerer effektivt solidaritetsarbeid. Kampen mot nyliberalisme er en felles kamp, og vi kan ikke tillate at Latin-Amerikas kjempende folk bærer hele byrden alene! En annen verden er mulig, men bare gjennom et folkelig samarbeid som er målrettet, koordinert, effektivt og solidarisk. I disse korona-tider, når vi ser regnbue-plakater overalt med teksten: «Alt blir bra», kan det være nyttig å huske Salvador Allendes' profetiske nyttårstale fra 1973: «På kvelden for et nytt år ville det være veldig hyggelig å fortelle dere at alt skal være enkelt; dessverre blir det ikke slik.» ¡La Lucha Sigue, Sigue!

FRA SOSIAL PROTEST TIL POLITISK KAMP - EN HORISONT AV HÅP I LATIN-AMERIKA

Tekst: Alfredo Holguín, lønsmottaker og fredsforkjemper. Medlem av Foro Internacional de Víctimas, gjennomfører intervjuer på vegne av Sannhetskommisjonen i Colombia. Illustrasjoner: Astrid Fadnes.

Man kan ikke snakke om Latin-Amerika uten å ta i betraktning det som skjer i USA. Uten å ha for store forhåpninger, kan man si at valgseieren til Joe Biden gir grunn til å anta en politisk dreining med tanke på Latin-Amerika. Til forskjell fra Obama, vil Bidens politikk være betinget av tre faktorer. For første gang på lang tid, finnes det en åpen sosialistisk gruppering internt i det Demokratiske Partiet. For det andre krever de proteksjonistiske tiltakene fra Trumps presidentperiode at USA igjen tar en sentral rolle på den multilaterale scenen. For det tredje er det nødvendig for USA å markere seg sørover på kontinentet som svar på Kinas og Russlands geostrategiske framstøt.

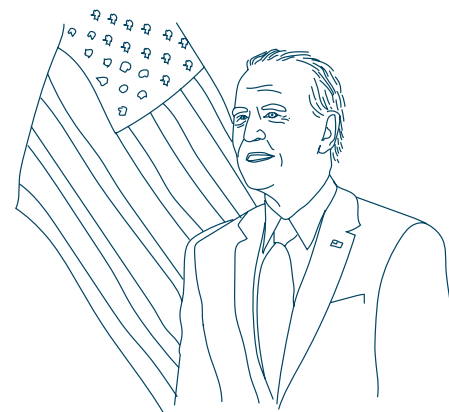
Retter man blikket mot området sør for Rio Grande, er det et komplisert scenario som kommer til syne. 1. En bølge av sosiale protester som strekker seg fra Puerto Rico til Chile. 2. Dyp politisk ustabilitet. 3. Såkalte «myke» statskupp i Bolivia, Brasil, Honduras og Paraguay. 4. Splittelse i det internasjonale samfunnet om hvem som er legitime som presidenter i Bolivia, Peru, Haiti og Venezuela. 5. Økende grad av trusler om intervensjon i Cuba, Nicaragua og Venezuela. 6. Brudd i den institusjonelle orden og krenkelse av maktfordelingsprinsippet i Honduras, Brasil, Bolivia, Paraguay, El Salvador og Ecuador. 7. Økning av korrupsjon, den illegale økonomien og av brudd på menneskerettighetene, noe

som truer fremskrittene til fredsprosessene i Guatemala, og spesielt i Colombia, hvor elitene operer som USAs spydspiss. Hva er de underliggende årsakene som skaper denne komplekse situasjonen?

Overlappende problemer

De dårlige økonomiske utsiktene i Latin-Amerika og Karibia skyldes ikke bare pandemien, slik som de stadig mer svekkede høyreregjeringene påstår. Ifølge FNs økonomiske kommisjon for Latin-Amerika og Karibia (CEPAL) vil man tidligst i 2025 «kunne nå det samme aktivitetsnivået i regionen som fantes i 2019»¹. De siste fire årene har disse høyreregjeringene gjenopptatt og forsterket tiltakene og anbefalingene fra Det internasjonale pengefondet (IMF), og de har bremsset og bygget ned den sosiale politikken som til en viss grad dempet de enorme økonomiske ulikhetene. I tillegg har disse regjeringene gruslagt de gryende alternative initiativene til politisk og økonomisk integrasjon i Latin-Amerika og Karibia, som UNASUR og CELAC. Resultatet er tydelig, levekårene til befolkningen er forverret, økonomien har stagnert, og dermed også tilgangen til arbeid. Situasjonen i regionen er selvfølgelig ikke homogen, hvert land har sine særegenheter. Likevel kan vi si at den generelle situasjonen har banet vei for en sosialt eksplosiv situasjon.

Regionen var i juni 2020 verdens episenter

«De dårlige økonomiske utsiktene i Latin-Amerika og Karibia, skyldes ikke bare pandemien, slik som de stadig mer svekkede høyreregjeringene påstår.»

for pandemien. Den dårlige håndteringen av pandemien skyldes, i tillegg til uviljen til å ta den på alvor, som f.eks. president Bolsonaro i Brasil, i hovedsak den gradvise demonteringen av det offentlige helsevesenet gjennom mange år. Med noen få positive unntak, som de lave smittetallene i Cuba og Uruguay, hvor det offentlige helsevesenet fortsatt er sterkt, er dette ifølge pålitelige kilder den viktigste årsaken til at det i regionen ble registrert over 600 000 døde av covid -19 totalt i slutten av januar 2021.²

Strømmen av migranter fra Mellom-Amerika, den enorme forflytningen av internt fordrevne i Colombias grenseområder på grunn av volden, og migrasjonen fra Venezuela og Haiti, for å nevne noe, gjør at FNs høykommissær for flyktninger karakteriserer situasjonen for en «migrasjonskrise».³ Bak krisen ligger dype, strukturelle årsaker, som at regionen er den i verden med størst økonomisk ulikhet. I følge CEPAL er det totalt 214,7 millioner fattige i regionen, det vil si at 34,7 prosent, eller en av tre latinamerikanere, defineres som fattige.⁴

Den kortvarige og bedragerske tilbakekomsten av den nyliberale høyresiden

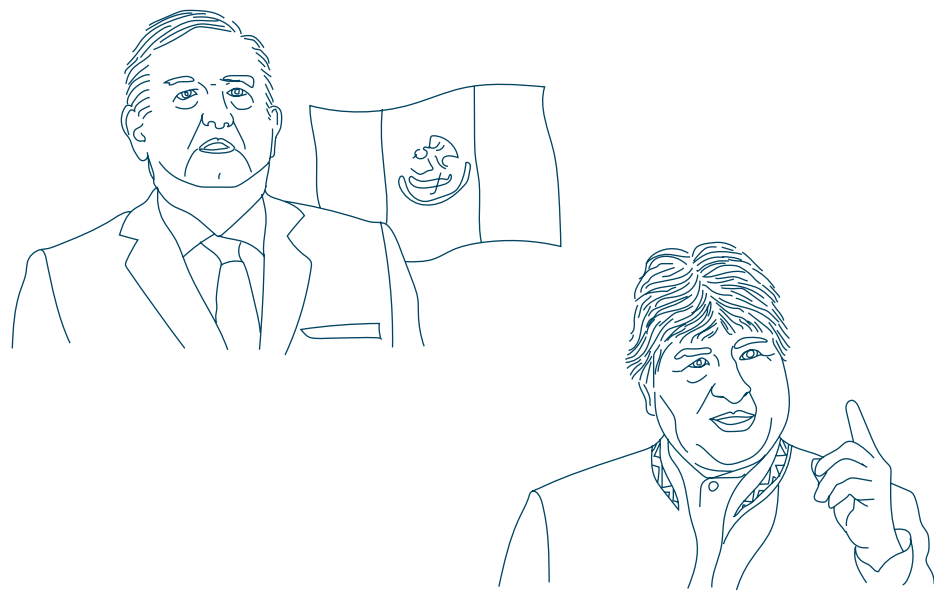
Såkalte «myke» statskupp er en mekanisme som har blitt brukt systematisk mot de alternative kreftene i Latin-Amerika, som f.eks. kuppet mot president Fernando Lugo i Paraguay i 2008, Manuel Zelaya i Honduras

i 2009, forsøket på kupp mot Rafael Correa i Ecuador i 2010, kuppet mot Dilma Rousseff i Brasil i 2016, og etter flere mislykkede forsøk, kuppet mot Evo Morales i 2019. Alle disse eksemplene kommer i tillegg til den lange og inhumane blokaden av Cuba, og nå blokaden av Venezuela, et land som også lider under direkte trusler fra USA og aggressive aksjoner styrt fra den colombianske høyresida.

I tillegg til å bryte den konstitusjonelle orden og det politiske forræderiet som tok sted i Ecuador har høyresiden i Latin-Amerika uten skrupler brukt domstolene til å avskille politiske motstandere, som mot Rousseff, Lula, Correa, og forsøkene mot Gustavo Petro i Colombia, og den nåværende visepresidenten i Argentina, Cristina Fernández.

Å rette sine feil midt i kampens hete er vanskelig, men nødvendig for å gjøre fremskritt

De venstreorienterte regjeringene i Latin-Amerika på 2000-tallet gjorde mange viktige fremskritt. Det viktigste var at de løftet millioner av mennesker ut av ekstrem fattigdom, samtidig som de stagget militarismen og fikk til en fredelig løsning på den væpna kampen på kontinentet. I tillegg utviklet de nye former for latinamerikansk samarbeid og integrasjon, alternative medier (Telesur), og en ny måte å stå sammen på overfor stormakter som USA og EU.

Likevel er det viktig å peke på noen dynamikker og erfaringer som det er nødvendig å reflektere over, for å videreutvikle et alternativt og inkluderende politisk prosjekt som kan overvinne nedarvede svakheter fra en hundre år lang tradisjon for politisk praksis i regionen. Selv om prosessene og erfaringene fra venstre regjeringene er mangfoldige, kan man likevel finne noen likhetstrekk og politiske «feil» det er nødvendig å studere med kritisk blikk for at de ikke gjentas når den politiske pendelen igjen svinger til venstre. Vi kan se på de viktigste utfordringene.

Lederskap og vanskelighetene med å overvinne persondyrkelse: Det er en kjent sak at høyresiden bruker vold og politisk kooptering av ledere. Det siste er noe som heller ikke venstresiden går fri fra. Venstresiden og progressive partier, har satt i gang endringer i det politiske systemet som har ført til større politisk deltakelse. Imidlertid har det også vært eksempler på uregelmessigheter i prosessene. Uten å underkjenne verdiene til visepresident Rosario Murillo i Nicaragua, er det uheldig at hun har dette vervet, ettersom hun også er kona til president Daniel Ortega. Det samme er tilfelle i Venezuela, hvor slektninger av presidenten innehar fremtredende verv i grunnlovsforsamlingen og det nye parlamentet, noe som sender et signal om en viss form for nepotisme på venstresiden.

Imidlertid har det vist seg at vanskelige politiske forhold for venstresiden har åpnet rom for nye, yngre ledere, og muliggjort at en mer kollektiv ledelse har kunnet vokse frem. Et eksempel er da PT i Brasil ikke endret grunnloven for at Lula kunne stille til gjenvalg, men i stedet nominerte Dilma Rousseff. De uheldige omstendighetene rundt statskuppet mot henne noen år seinere tvang fram en fornyelse av venstresiden. For å bekjempe den høyre-ekstreme Bolsonaro har det vokst fram nye

lederskikkelser, som Fernando Haddad og Manuela D'Ávila, som til tross for at de ikke vant valget, fikk mange stemmer. Nå gjenstår det å se om den brasilianske venstresiden er i stand til å fortsette å satse på de nye, unge lederne, selv når Lula nå heldigvis er erklært uskyldig og har fått tilbake sine politiske rettigheter.

Et nyere eksempel er MAS i Bolivia, hvor statskuppet tok fra Evo Morales muligheten til en tredje periode som president. Denne tragiske hendelsen, som kostet hundrevis av mennesker livet og førte mange ut i eksil, var et tilbakeskritt for den progressive, sosiale politikken i Bolivia, men førte indirekte til at ledere med politisk erfaring, som Luis Arce og David Choquehuanca, ble valgt inn i presidentpalasset i landet. Dette viser med all tydelighet at MAS ikke trengte å endre grunnloven for å videreføre prosessen som Evo hadde startet. Noe av det samme ser vi i Ecuador, hvor Rafael Correa ble etterfulgt av en kandidat som viste seg å styre etter programmet til den tradisjonelle høyresiden. Dette banet veien for at en ung person som Andrés Arauz kunne stille som presidentkandidat, og uavhengig av det skuffende valgresultatet, bygge seg opp som en ny lederfigur som vil spille en sentral rolle i ecuadoriansk politikk i fremtiden.

Et annet viktig aspekt for venstresiden er å endre måten man forholder seg til de sosiale bevegelsene på. Når venstresiden har kommet til makta har man sett en tendens til å betrakte de sosiale bevegelsene som noe de har eierskap til, og dermed stilt krav og forventninger om lojalitet og ukritisk støtte. Det har vi sett i Ecuador, med deler av urfolksbevegelsen, og i Nicaragua med studentbevegelsen for å nevne noen. Dette bør man endre på – uavhengig av hvem som sitter ved makta er det essensielt for et demokratisk samfunn å ha uavhengige sosiale bevegelser som er kritiske til maktinnehaverne. Samtidig må man ha

«Ingen land i regionen har vært foruten demonstrasjoner mot den nyliberale politikken. Viktigst av alt er at foruten å kjempe for økonomiske krav, har folk tatt et kvalitativt steg i kampen for demokratiske rettigheter.»

med seg at de sosiale bevegelsene kan utsettes for manipulasjon fra pengesterke støttespillere på høyresiden, noe man særlig har erfart med USAID sin støtte til ulike protestbevegelser i Latin-Amerika.

Det er viktig å inkludere bevegelsene som kjemper mot ekstraktivismen. Selv om det finnes eksempler på sosiale organisasjoner som er politisk reaksjonære, betyr ikke det at alle har dårlige hensikter. Det er en etisk og politisk nødvendighet, å finne løsninger på hvordan man kan gjennomføre et skifte fra økonomier basert på utvinning, til en ren og bærekraftig økonomi. For å få til dette er det nødvendig å lage allianser med sosiale bevegelser i de ulike landene i regionen, hvor noen av løsningene må være globale, slik som la Revolución Ciudadana i Ecuador har foreslått.

Samtidig som man må ta hensyn til at konservative, katolske tradisjoner samt evangeliske kirkesamfunn står sterkt i de latinamerikanske samfunnene, er det nødvendig at venstresiden setter seksuelle og reproduktive rettigheter på dagsordenen, som retten til å bestemme over egen kropp, selvbestemt abort og rettigheter til seksuelle minoriteter. Her er Uruguay og Argentina gode forbilder. For å vinne fram med reformer som sikrer disse rettighetene og styrker individets frihet, er det ingen tvil om at det kreves mer bevisstgjøring og skoloring. Vi vet at å rette opp feil midt i kampen, er vanskelig, men nødvendig for å lykkes.

Fra sosial protest til politisk kamp

Til tross for bruken av voldsomhet mot befolkningen, statskupp, den servile og utdøende Lima-gruppa mot Venezuela, den svekkede Stillehavsalliansen og Organisasjonen av amerikanske stater (OAS), har grasrotorganisasjoner gått ut i gatene igjen, men denne gangen sterkere og mer mangfoldig. Ingen land i regionen har vært foruten demonstra-

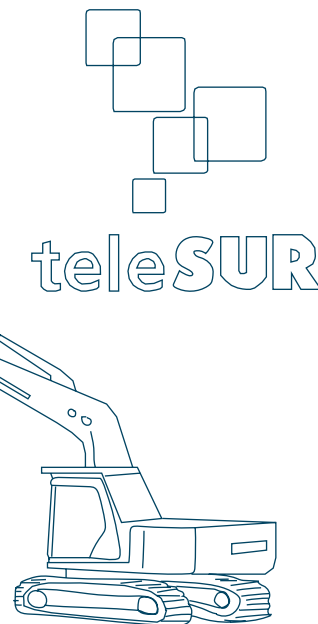
sjoner mot den nyliberale politikken. Viktigst av alt er at foruten å kjempe for økonomiske krav, har folk tatt et kvalitativt steg i kampen for demokratiske rettigheter. Kampen for demokratisk deltakelse inkluderer stadig flere kamper, som kampen for miljøet og mot økonomier som baserer seg på mineralutvinning, kampen for kvinners rettigheter, som retten til selvbestemt abort, og rettighetene til seksuelt og kulturelt mangfold.

Fra politisk kamp til en horisont av håp

Forverringen av de økonomiske forholdene og tapet av rettigheter de siste årene under de nyliberale regjeringene, har gitt folk et sammenligningsgrunnlag mot slik de hadde det under venstresidens styre, og derfor har alternative regjeringer kommet tilbake til regjermakten i Argentina (desember 2019) og Bolivia (2020). Selv om La Revolución Ciudadana og Andrés Arauz, ikke vant valget 11. april i Ecuador, ser det ut til at kunne bli en dreining mot venstre i Peru. Uavhengig av resultatet i Chile, kommer landet til å forkaste grunnloven som stammer fra Pinochet-tida på 80-tallet.

Latin-Amerika og Karibia gir grunn til håp for de alternative og progressive kreftene på venstresiden, med all sin kompleksitet og store, interne variasjoner; López Obrador kom til makten i México i 2018, Cuba, Nicaragua og Venezuela har vist seg motstandsdyktige mot USAs aggresjoner, Lula har vunnet tilbake sine politiske rettigheter i Brasil, og i Colombia er de alternative kreftene i ferd med å styrke seg inn mot valget i 2022. Selv med store utfordringer i El Salvador, Haiti og Paraguay ser vi en horisont av håp.

Tynset, april 2021
Alfredo Holguín
balan_quiche@yahoo.es

1 <https://apnews.com/article/finanzas-7e79a51c699ffb192b7b6365405be46d>

2 <https://www.as-coa.org/articles/el-coronavirus-en-america-latina>

3 <https://www.acnur.org/noticias/press/2020/12/5fdd11724/la-union-europea-acnur-y-oim-apoyan-la-integracion-pacifica-de-personas.htm>

4 <https://www.cepal.org/es/comunicados/fao-cepal-millones-personas-pueden-caer-la-pobreza-extrema-hambre-2020-america-latina>

VALGET AV NYLIBERALISME I ECUADOR

Søndag 11. april gikk høyresiden av med valgseieren i Ecuador. Valget av bankmannen Guillermo Lasso som ny president overrasket mange som følger med på ecuadoriansk politikk. De fleste meningsmålingene i forkant av valget indikerte at Andrés Arauz fra venstrealliansen Unión por la Esperanza (UNES) skulle bli den neste presidenten. Hva ligger bak nederlaget?

Tekst: David Vasquez H., leder av Norwegian Forum for Democracy and Rights in Ecuador (Nofec)

I 2017 ble Lenin Moreno valgt som president i Ecuador, som etterfølger av Rafael Correa (president 2006-2017), begge fra venstrepartiet Alianza Pais. Få måneder etter valget snudde imidlertid Moreno ryggen til Correa og hans nærmeste støttespillere, og allierte seg med opposisjonen fra både høyre- og venstresiden. Alianza Pais ble delt i to; de som støttet Moreno og de som støttet Correa (**correistas**).

En massiv svertetekampanje av correistas ble deretter startet, med urettmessig straffeforfølgelse, fengslinger uten dom og fabrikkerte korrupsjonsanklager. Per i dag har rundt 40 av Correas nærmeste støttespillere flyktet og søkt asyl hos ambassader og i utlandet. Blant de som har sittet lengst i fengsel er Morenos tidligere visepresident, Jorge Glass, som ikke var villig til å gå imot Correa. Den politiske forfølgelsen har vært så ille at også jurister fra Correas tidligere opposisjon har gått ut og fordømt Moreno-regjeringens handlinger. I tillegg har den Interamerikanske menneskerettighetskommisjonen (CIDH) gitt beskyttelsestiltak til fordel for enkelte av de forfulgte (Resolución 69/2019 og 58/2019).

Rafael Correa, som har bodd i Belgia siden 2017, satt i 2020 uten politisk parti og med en arrestordre i Ecuador. Sammen med hans støttespillere ble det gjort flere forsøk på å

starte et nytt parti for å delta i valget i 2021. Det nasjonale valgrådet (CNE) stanset imidlertid disse forsøkene med urimelige argumenter, slik som at partinavnet ikke passet med ideologien Correa representerte, og en rekke av signaturene som kreves for opprettelse av et nytt parti ble underkjent. Løsningen ble til slutt å inngå en allianse med andre registrerte partier, og Unión por la Esperanza (UNES) ble dannet. Andrés Arauz ble valgt som UNES'

presidentkandidat og ble endelig registrert i desember 2020, hele tre måneder etter de andre kandidatene.

I kampen om presidentplassen møtte Andrés Arauz stor motstand fra flere fronter; de store mediaselskapene, Morenos regjering, de eksisterende politiske partiene, eliten i landet og deler av urfolksbevegelsen.

terende politiske partiene, eliten i landet og deler av urfolksbevegelsen. Nærmest samtlige av TV kanalene i Ecuador har sendt skremelspropaganda mot Andrés Arauz' kandidatur. Etter at Arauz vant den første valgrunden, kunne man i avisen el Comercio (7. mars 2021) lese oppfordringer til både politiet og militære om å «involvere» seg i valget, krav om at påtalemyndighetene skulle starte en prosess mot Arauz, avsette representanter fra CNE og annullere den første valgrunden.

Urfolkspartiet Pachakutik støttet heller ikke UNES i andre valgrunde. Enkelte ledere fra Pachakutik har tidligere støttet Guillermo Lasso og har sett på Correa og correistas som

sine verste fiender i politikken. For Pachakutik og deler av urfolksorganisasjonen CONAIE ble valgkampen sett på som en mulighet for å stoppe Correismen. Dette på tross av at Guillermo Lasso har støttet Lenin Morenos høyresidepolitikk de siste fire årene og at han støttet Moreno under urfolksprotestene i oktober 2019. Lassos politiske program er preget av nyliberal politikk, med mindre skatt for de rike og utstrakt privatisering av offentlig sektor. Yaku Perez, Pachakutiks presidentkandidat som ble nummer tre i første valgrunde, ba tilhengerne sine om å annullere stemmene sine i andre valgrunde. Da Lasso vant valget anså de dette som sin egen seier mot correismen. Kampen mot Lasso skal ifølge urfolksbevegelsen nå tas «i gatene».

Det at lederen av CONAIE, Jaime Vargas, og flere lokale urfolksorganisasjoner ga offent-

lig støtte til Arauz, var ikke nok for å vinne støtte i områdene der urfolksorganisasjonene har sterkest fotfeste. I tillegg var flere tusen mennesker lei av valget og korrupsjonsanklager, og ikke minst påvirket av pandemien, og droppet dermed å stemme i den avgjørende valgrunden.

På tross av politisk forfølgelse, massive svertetekampanjer i media og flere hindringer i valgprosessen fikk Arauz 48% av stemmene i presidentvalget. Som det største partiet i nasjonalforsamlingen blir UNES utvilsomt en viktig aktør i ecuadoriansk politikk fremover. UNES ble bygget opp på seks måneder og correismen er langt fra begravet. Det gjenstår å se om de venstreorienterte partiene, urfolk og sosiale bevegelser klarer å samles i kampen mot Lassos nyliberalisme.

Guillermo Lasso (t.v) vant presidentvalget i Ecuador over venstresidekandidaten Andrés Arauz (t.h). Illustrasjon: Astrid Fadnes.

Andrés Arauz på valgdagen 11. april, før nyheten om det skuffende valgresultatet. Foto: Fabián Bolívar.

Now I see that change
comes from below.

Foto: Boris Guevara, tidligere FARC-soldat.
Stillbilde fra La Niebla de la Paz, regissert
av Joel Stangle.

INTERVJU MED TIDLIGERE FARC-SOLDAT BORIS GUEVARA

Under årets Human Internasjonale Dokumentarfilmfestival ble filmen **La Niebla de la Paz** vist. Dokumentaren, som kan oversettes til **The Fog of Peace** eller **Fredståka**, gir et innblikk i fredsprosessene i Colombia, avviklingen av det væpnede opprøret og livet i ettertid. Historien fortelles fra FARC's perspektiv og i forbindelse med visningen gjorde LAG et intervju med Boris Guevara, en tidligere FARC-soldat og en av hovedrollene i filmen. Vi ville vite hva som har skjedd etter at de siste scenene ble filmet og utgivelsen fant sted i 2020.

Tekst: Kristina Vatland, solidaritetsbrigadist i Guatemala høsten 2019

La Niebla de la Paz

Som seer veksler vi mellom å bli tatt med inn i geriljaens leirer og reiser i Colombia, og arbeidet med fredsforhandlingene på Cuba. Vi får høre gamle og nye fortellinger og følge medlemmer av FARC på deres jakt etter nedgravde lydopptak og andre minner. Når fredsprosessen leder til avviklingen av FARC, blir det viktigere enn noensinne for geriljasoldatene å filme, skrive ned, og spore opp materiale om det indre livet i geriljabevegelsen. På denne måten kan de ta eierskap og fortelle sin egen historie.

En plena tormenta

Boris, som i utgangspunktet startet som fotograf, ender opp som en av hovedrollene og medregissør i dokumentaren. Da møtet med ham skulle avtales, var det viktig for ham å gjøre det så tett opp mot festivalen som mulig, fordi ting endrer seg så mye hele tiden. I intervjuet beskriver han dagens situasjonen som **«en plena tormenta»** - i full storm. Han veksler mellom takknemlighet og bekymring når han snakker om hvordan det har gått med avtalen i ettertid.

– Folket har mistet litt av frykten for å uttrykke visse politiske posisjoner som tidligere ble forbundet med terrorisme eller direkte støtte av FARC.

Åpenhet som fører til trygghet

– Folket har mistet litt av frykten for å uttrykke visse politiske posisjoner som tidligere ble forbundet med terrorisme eller direkte støtte av FARC.

Det han trekker frem som en av de viktigste positive konsekvensene av avtalen, er det økte søkelyset på drap av eks-geriljasoldater. Han forteller om en større generell trygghet rundt å uttrykke seg og protestere. Medier og unge er mer politisk aktive og det har vært mange demonstrasjoner. Den internasjonale oppmerksomheten og ekssoldatenes egne prosjekter gjør også at reintegreringsprosessen av soldatene beveger seg fremover, selv om det går sakte og med mange tilbakeslag.

Fortsatt langt unna fred

Boris forklarer at selv om intensjonene med avtalen er gode, så er virkeligheten noe helt annet; Drapene fortsetter selv med denne økte

åpenheten, og avtalen har skapt nye skiller. Det er uenighet over hvordan reintegrering av tidligere soldater skal foregå, det er de som ikke ønsket noen avtale i det hele tatt, og det er staten som fortsatt ikke tar ansvar for handlingene sine. Det å ansvarliggjøre staten er etter hans mening den største utfordringen som gjenstår, men noe som også er helt nødvendig.

– Fordi hvis det ikke skjer, vil det aldri ende med fred i Colombia noensinne.

Boris avslutter samtalen med å fortelle at de kommer til å fortsette å si ifra og uttrykke seg. De skal ikke la seg stoppe.

Hele intervjuet ligger tilgjengelig gratis på humanfilm.no/digital-salong og filmen kan finnes på [streamingsiden filmpixs.com](https://streamingsiden.filmpixs.com)

Stillbilde fra La Niebla de la Paz, regissert av Joel Stangle.

ZAPATISTENES KARAVANE TIL EUROPA

I oktober 2020 annonserte zapatistene sin første offentlige internasjonale reise. De planlegger å reise til alle kontinenter fra sommeren 2021, og først kommer de til Europa. Delegasjonen består av 120 zapatister og 40 kamerater fra den Nasjonale Urfolkskongressen (CNI) i Mexico, de fleste er kvinner i alle aldre.

Tekst: Frøya Torvik og Inga Haugdahl Solberg, Chiapasgruppa i LAG

Den autonome urfolksbevegelsen Zapatistene har i over 26 år arbeidet for autonomi (selvstyre) i Chiapas, Sør-Mexico. Nå kommer de til Europa for å lære, og støtte opp om antikapitalistiske, antipatriarkalske og antifascistiske kamper til forsvar for jord, liv, demokrati og frihet.

500 år etter at Spania invaderte Mexico kommer zapatistene for å si at de aldri ble erobret, men fortsatt gjør opprør og motstand. De vil ikke ha unnskyldninger for historiske overgrep, men en slutt på dagens overgrep som fortsetter med samme voldelige mønster. 20 år etter at zapatistene og CNI gjennomførte *la marcha del color de la tierra* (marsjen for jordens farge)¹ for å kreve en slutt på undertrykking av urfolk i Mexico, skal de reise ut i verden for å bli kjent med andre kollektive kamper for en ny verden. En ny verden som kun blir virkelig om vi alle kjemper for å bygge den.

Det som skiller oss og det som samler oss Zapatistene kommer for å knytte bånd med "Europa nedenfra og til venstre". I et kommuniké fra 1. januar 2021 skriver zapatistene og tilknyttede organisasjoner og kollektiver i Europa om hvorfor vi må møtes, til tross for det som skiller oss og på grunn av det som

samler oss:

«(...) Vi er kvinner, lesbiske, skeive, biseksuelle, trans, transseksuelle, interseksuelle, queer og mer, menn, grupper, kollektiver, foreninger, organisasjoner, sosiale bevegelser, urfolk, nabolagsorganisasjoner, grender, og en bred «osv.» som gir oss alle identitet.

Det som skiller oss er jord, himmel, fjell, dalfører, enger, skoger, ørkener, hav, innsjøer, elver, laguner, etnisiteter, kulturer, språk, historier, aldre, geografier, seksuelle identiteter, røtter, grenser, organisasjonsformer, sosiale klasser, kjøpekraft, sosial status, popularitet, folkelighet, følgere, likes, myntenheter, skolegang, væremåter, aktiviteter, dyder, skavanker, fordeler, ulemper, men, imidlertid, rivaliteter, fiendskap, oppfatninger, argumenter, motargumenter, debatter, tvister, klager, beskyldninger, forakter, fobier, kjærligheter, komplimenter, avskyer, protester, applaus, guddommer, demoner, dogmer, kjetterier, det vi liker, det vi misliker, måter og en lang «osv.» som gjør oss forskjellige, og ikke sjelden, direkte motsatte.

Bare veldig få ting forener oss:

Det at vi gjør jordas smerter til vår egen smerte, og det samme med vold mot kvinner;

forfølgelse og forakt for de som er forskjellige i sin affektive, emosjonelle og seksuelle identitet; utslettelse av barndom; folkemord mot urfolk; rasisme; militarisme; utnyttelse; ran; ødeleggelse av naturen.

Forståelsen av at et system er ansvarlig for disse smertene. Bøddelen er et utnyttende, patriarkalsk, pyramideformet, rasistisk, ransbasert og kriminelt system: kapitalismen.

Viten om at det ikke er mulig å reformere dette systemet, utdanne det, dempe det, polere det, temme det, humanisere det.

Forpliktelsen til å kjempe, overalt og til enhver tid – hver og en i sitt område – mot dette systemet til det er fullstendig ødelagt. Menneskehetens overlevelse avhenger av ødeleggelsen av kapitalismen. Vi gir ikke opp, vi er ikke til salgs og vi kneler ikke.

Vissheten om at kampen for menneskeheten er global. Akkurat som den pågående ødeleggelsen ikke anerkjenner grenser, nasjonaliteter, flagg, språk, kulturer og raser; så skjer kampen for menneskeheten overalt, hele tiden.

Overbevisningen om at det er mange verdener

som lever og kjemper i verden. Og at enhver forestilling om homogenitet og hegemoni truer essensen av mennesket: friheten. Menneskehetens likeverd ligger i respekt for forskjeller. I vårt mangfold ligger vår likhet.

Forståelsen for at det ikke er å forordne vår egen måte å se ting på, våre skritt, selskaper, stier og destinasjoner, som vil tillate oss fremgang, men snarere å lytte og se ting fra den andres ståsted, som, på tross av forskjellighet og diversitet, deler kallet for frihet og rettferdighet.»²

Organisering med Europa nedenfra og til venstre

Siden oktober har Chiapasgruppa i LAG vært med på å organisere reisen gjennom solidaritetsnettverket Europa Zapatista. Gjennom arrangementer og møter med fokus på lokale kamper vil vi styrke den kollektive kampen mot det kapitalistiske systemet. Organiseringa foregår gjennom allmøter med organisasjonene i Europa, og lokale planleggingsmøter med organisasjoner i Norge og Sápmi. Vi samarbeider med organisasjoner i Sápmi, Finland, Danmark og Sverige, og som region kaller vi oss «Arktis nedenfra»/«det andre Arktis» for å vise motstand mot utvinning av ressurser stadig lenger nord, hvor urfolk står i front.

¹ <https://www.jornada.com.mx/notas/2021/03/16/politica/la-marcha-del-color-de-la-tierra/>

² <http://enlacezapatista.ezln.org.mx/2021/01/01/primera-parte-una-declaracion-por-la-vida/>

Zapatistkvinner på det internasjonale kvinnemøtet for kvinner som kjemper, Morelia, Chiapas, desember 2019.
Foto: Ingrid Fadnes.

Zapatistdelegasjonen til det andre Arktis vil bruke mye tid i Sápmi, både på den norske og finske siden av grensa. Kontakten mellom zapatistene og Sápmi er ikke ny - rett etter zapatistenes opprør i 1994 deltok sametingspresident Ole Henrik Magga på samtalene om våpenhvile og fred i Chiapas. I 2020 besøkte Samerådet og det norske Sametinget CNI, og deltok også på *Jornadas en defensa del territorio y la madre tierra - Samir somos todas y todos* (Aksjonsdager i forsvar for territoriet og moder jord - vi er alle Samir). Mange andre fra Sápmi har vært i Chiapas gjennom årene. Det er imidlertid første gang zapatistene og CNI kommer til Sápmi, der de blant annet vil besøke Riddu Riddu-festivalen, reinbeitedistrikter og folk som gjør motstand mot ressursutvinning. Gjennom Sápmi reiser delegasjonen sørover mot Oslo, Helsinki og København for å bli kjent med organisasjoner som arbeider med kunst, antirasisme, feminisme, mot gentrifisering og en uverdigg migrasjonspolitikk.

Pandemien fører til store hindringer for politisk organisering, og det var lenge usikkert

hvorvidt reisen ville bli gjennomført til planlagt tid. Likevel har møter blitt gjennomført, og kollektive drømmer, initiativ, tanker og planer har blitt skissert og vevd sammen av folk på tvers av landegrenser. Grenser som nå mer enn noensinne virker som murer blir utfordra i drømmen og kampen om en verden uten grenser, med plass til mange verdener. Rett før påske bekrefta zapatistene at de kommer for å invadere Europa i sommer, i en samtykkende invasjon – de kommer bare dit de har blitt invitert. Allerede i juni kommer den første delegasjonen med båt over Atlanteren. Vi ønsker zapatistene velkommen!

Vil du bidra?

Vi trenger flere hoder og hender for å organisere denne reisen. Om du vil hjelpe til kan du kontakte chiapasgruppa@gmail.com. Hele reisen finansieres gjennom donasjoner fra kollektiver og solidariske individer. På LAGs hjemmesider³ kan du kjøpe munnbind, brettspill om autonomi eller en eventyrbok fra Chiapas til støtte for reisen.

FEMICIDIO – FREM I FOLKS BEVISSTHET

En bok om kvinnedrap i Argentina kan brukes til å snakke om kvinnedrap i Latin-Amerika – men også i Norge. For hva forteller begrepet kvinnedrap nordmenn flest? Og teller vi våre notiser?

Tekst: Signe Prøis er oversetter, frilansjournalist og forlegger i Camino Forlag.

Etter mange år i latinamerikanske land er det lett for en hjemvendt *noruega* å tenke at den norske offentlighetens bilde av Latin-Amerika er preget av en informasjon som i beste fall er klisjeaktig og stereotypisk. Jeg skriver i *beste fall* fordi problemet virkelig ligger i *mangelen på* informasjon overhodet, om det som beveger de latinamerikanske samfunnene. Konsekvensen er at kunnskap om løsningene og samarbeidene som bygges der, i enda mindre grad når ut til nordmenn. Når Camino Forlag nå utgir argentinske Selva Almadass sakprosbok *Chicas muertas/Døde jenter*, er det fordi vi mener den på en særlig god måte løfter frem et underkommunisert kjempeproblem som angår hele kontinentet – *femicidios*/kvinnedrap – og synliggjør strukturene som tillater det og står i veien for mulige løsninger. I tillegg ønsker vi å bringe forfatteren Selva Almada til norske lesere. Hun skriver vanligvis romaner med tema og tone fra «las provincias» i Argentina, og er blant Latin-Amerikas sterkeste, synes vi. *Døde jenter* er Almadass eneste sakprosbok.

Jeg tror ikke unge nordmenn, eller for så vidt gamle nordmenn, og verken menn eller kvinner, aner hvor ekstremt mange *kvinnedrap* som begås i Latin-Amerika. Jeg er heller ikke sikker på om de i det hele tatt vet hva begrepet kvinnedrap rommer. I *Døde jenter* går Selva Almada i sporene etter forbrytelsene mot Andrea, Sarita og María Luisa, hun teller notiser, hun legger sammen to og to – og et mønster tegner seg. Hva har drapene til felles?

Kunne det være at de ble drept bare på grunn av sitt kjønn?

Telle notiser om kvinner som blir funnet døde. Teller man nok, får man en tendens. Varer tendensen lenge nok, berører den mange nok, får man en epidemi. Strukturene blottlegges. *Femicidio* i Latin-Amerika må snakkes om her for at nordmenn skal forstå at det faktisk er en *greie* – virkeligheten er at i 2019 ble 4640 kvinner drept i Latin-Amerika fordi de var kvinner. Årsaken ligger i kvinnehat. Kvinnehatet lever også i det norske samfunnet. Har vi talt notisene våre her? Vil en bok som *Døde jenter* bidra til at vi snakker om temaet kvinnedrap på en måte som kan kaste lys på de strukturene som lar det skje? Kan en slik samtale bidra til at færre kvinner drepes?

Jeg tror bøker har kraft og makt til å dreie kulturelle og sosiale kurser. Derfor håper jeg Selva Almadass bok og de andre bøkene Camino utgir, kan bote på presserende kunnskapshull. Gi folk mulighet til å øke kunnskapen om ikke bare Latin-Amerika, men også om hvordan de samme utfordringene viser seg her. Og kanskje få nye perspektiver, som kan bidra til å finne gode løsninger når de trengs. Bringe verden nærmere gjennom litteraturen, for vi lærer av hverandre og har bruk for hverandres verdensanskuelse.

MALKU - DIGNIDAD

Dignidad

Tekst: José Sanchez

Dignidad es la aceptación de respeto y estima entre nosotros siendo así innegociable.

Desde mi humilde casa caminé hacia la plaza con el corazón lleno de esperanza

Gritando pedir por mis derechos, pensando en mis padres y mis hijos

Quiero la igualdad de mi pueblo ancestral y actual

Basta de robos y abusos a mi gente trabajadora que procura no olvidar

Que fueron muertos y desaparecidos quienes nos guiaron a luchar

Quiero soñar en un país justo y alegre, libre al caminar con más arte, música y poesía queriendo así a la vez despertar.

Plaza Dignidad de mi pueblo hazte respetar, creando conciencia social y dando la resistencia

Primera Linea te defiende y dice Chile no se vende, desde la rabia y sin miedo permaneciendo en las calles

Ya basta de falsos medios de comunicación, seremos nosotros mismos quienes escribiremos

nuestras demandas, educación y conciencia

Hasta que la dignidad se prevalezca

Verdighet

Oversettelse: Alexandra Hordnes

Verdighet er den udiskutable aksepten for respekt og aktelse for hverandre.

Fra mitt beskjedne hjem gikk jeg mot plazaen med hjertet fylt av håp.

Ropende krever jeg mine rettigheter, mens jeg tenker på mine foreldre og barn.

Jeg ønsker likhet for mitt folk, forfedre og nåtidige.

Slutt med tyveri og overgrep mot mitt arbeidende folk som streber etter å ikke glemme

Det var de døde og forsvunne som ledet oss til å kjempe.

Jeg vil drømme om et rettferdig og lystig land, der en går fritt, med kunst,

musikk og poesi, til en slik verden ønsker jeg å våkne opp!

Verdighetsplassen til mitt folk, gjør deg respektert, skap sosial bevissthet og gi motstandskraft!

Frontlinjen forsvarer deg og sier at Chile ikke er til salgs, av sinne og uten frykt forblir de i gatene.

Slutt nå med falske medier. Vi skal selv skrive våre krav, vår utdanning og bevissthet.

Til verdigheten råder.

Malku

MALKU betyr "Hvit Condor" på Inka-språket Quechua eller «Våre forfedres ånd» på Kunza (Atacamas språk).

Bandet ble dannet i 1988 og består i dag av syv bandmedlemmer. Alle er erfarne musikere og har ulik musikalsk bakgrunn. Bandet spiller egenkomponerte låter basert på deres etniske røtter og er inspirert av harmonien i naturen. Instrumentene er typiske for latinamerikansk kultur og folkemusikk.

Malku ønsker endring og rettferdighet i Chile, gjennom musikken kommer deres tanker til uttrykk.

Gruppens medlemmer:

Saúl Garcés Borquez, Julio Valencia Araya, José Santo Sánchez Cárdenas, Leonardo Guzman, Roberto Arriegada, Nicolás Flores Oyarzun og Øyvind Sundfør Stokke-Zahl.

CINE LATINO 2021

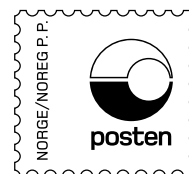
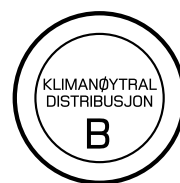
Tekst: Håkon Tveit, leder av Cine Latino og universitetslektor i latinamerikansk kultur, historie og litteratur ved UiB

Den latinamerikanske filmfestivalen Cine Latino ble arrangert av Bergen internasjonale filmfestival (BIFF) for tredje gang på Bergen Kino i mars. Programmet besto av 15 engasjerende og underholdende dokumentarfilmer og spillefilmer, pluss korte animasjonsfilmer. Filmene representerte 15 ulike land og viste mangfoldet i latinamerikanske kulturer. Åpningsfilmen var den antirasistiske satiren **Executive Order**, et solid og spennende spark til Bolsonaros Brasil. Festivalen bød som vanlig òg på musikk, dans, samtaler og mat fra Bergens sterke latinamerikanske miljø.

Et godt tips er den chilenske dokumentaren **The Mole Agent** regissert av Maite Alberdi, som ble nominert til Oscar for beste dokumentar. Det kommer enormt mange gode dokumentarer i tillegg til fiksjon om dagen. **The Mole Agent** og mange andre latinamerikanske filmer kan fremdeles streames på BIFF+.

Et utvalg av de 15 latinamerikanske som kan leies og streames via nettsiden BIFF+.

Bli medlem i Latin-Amerikagruppene Norge!

1

I Vipps-appen:
Velg #14504 eller
Latin-Amerikagruppene i Norge

3

Legg bestilling
i handlekurv

4

Fyll inn navn,
adresse og
betal

VELKOMMEN
SOM MEDLEM!

Latin-Amerikagruppene
i Norge (LAG)

Amazonas brenner og seterdrifta i Norge
holder på å dø ut. Radiodokumentaren
«Forsynt?» forklarer deg sammenhengen.
Lytt til den der du hører podcast!

